

Vergadering van Donderdag 24 Februari 1906, 's avonds ten 8 ure.

Voorzitter : Generaal DE VLAMING.

De Voorzitter zegt : Het Bestuur heeft geene bijzondere mededeelingen te doen. Alleen wenscht het de heeren er mede in kennis te stellen, dat, in afwijking van wat vroeger werd toegezegd, de laatste spreekbeurt in April zal worden vervuld door den 1en Luitenant der Cavalerie VAN MENS, die eene voordracht zal houden over Cavalerie-aangelegenheden.

In de vergadering van Maart, die waarschijnlijk vereerd zal worden door de tegenwoordigheid van Z. K. H. den Prins der Nederlanden, zal als spreker optreden de Heer ROEST VAN LIMBURG met eene voordracht over het pontonwezen.

Ik zal thans — vervolgt de Voorzitter — het woord verleen aan den Heer F. J. H. EVERS, Rector aan het St. Nicolaasgesticht te Amsterdam, die op verzoek van het Bestuur, zich bereid heeft verklaard eene voordracht te houden over *Marine-aangelegenheden*. Het verheugt mij, in deze vergadering zoo vele mannen te zien, die hoog staan op marinegebied en die door hunne aanwezigheid zeker een bewijs hebben willen geven van hunne groote belangstelling, nu iemand, buiten de Marine staande, zijne gedachten over dit hoogst gewichtig onderwerp zal ontwikkelen.

De Heer EVERS : Het zal zeker wel onnoodig zijn U te zeggen, Mijne Heeren, dat ik lang en ernstig heb nagedacht, alvorens de uitnoodiging te aanvaarden, die het Bestuur der Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap wel tot mij heeft willen richten, om eene spreekbeurt in deze hooge vergadering te vervullen. Ik ontveinsde mij niet, dat een gevolg geven aan deze vereerende en door mij zeer gewaardeerde uitnoodiging veel bezwaren met zich zou medebrengen, veel moeilijkheden

zou opleveren. Immers, ik ben niet, zooals een mijner voorgangers op dit gestoelte van zich getuigen kon : „een vakman, die eene zeer langdurige ervaring heeft”, evenmin een schrijver als de Engelsche Jezuïetenpater L'HOSTE, wiens werken over zeetactiek enz. thans nog met eere worden genoemd en geroemd, maar slechts een heel gewoon „man uit 't volk”, wiens opleiding geene krijgskundige is geweest, en die zich tot het houden van een krijgskundig en wetenschappelijk technisch-juist betoog onbevoegd en ongeschikt rekent. En als ik dan in gedachten voor mij zag — zooals ik het thans inderdaad zie — al die opper-, hoofd- en subalterne officieren van vloot en leger... is dan de reden van mijne aarzeling niet zeer natuurlijk? ... Toen ik ongeveer 15 jaar geleden in een landelijk dorpje mijne eerste preek moest houden, was ik eenigszins zenuwachtig en wel een beetje bang, en om mij moed in te spreken zei mijn pastoor : „Wel, 't is heel dwaas om bang te zijn, want gij hebt op theologisch gebied meer studiën gemaakt dan bijna allen te zamen, die in de kerk komen”. Als deze goede oude man thans nog leefde, zou hij — dunkt me — juist het tegenovergestelde zeggen : „Ieder der aanwezigen van uw gehoor weet van de meeste punten van krijgswetenschap meer dan gij”. Dat is ook zoo, maar daarom juist vertrouw ik, Mijne Heeren, dat gij mij uwe toegevendheid niet zult onthouden bij het behandelen van :

Marine-aangelegenheden.

Een land, welks grenzen voor een groot gedeelte door de zee zijn getrokken, dat beschikt over koloniën, op wier behoud het prijs stelt, dat er naar streeft zijne neutraliteit te doen eerbiedigen, zijne onafhankelijkheid te bewaren of — moet het — zoo duur mogelijk te verkoopen, behoort in staat te zijn, zich ook aan de zeezijde te beschermen. Is het aan die zijde weerloos, zijn de kusten niet of onvoldoende verdedigd, dan zal het zonder moeite, ook door zwakkere aanvallers kunnen worden bedreigd en aangevallen. Nu komt al dadelijk

de vraag : Hebben wij, om ons langs de zeezijde te beschermen en onze koloniën te verdedigen, oorlogsschepen noodig ; is het bezit van eene marine niet slechts voor onze koloniën, maar ook voor ons land een vereischte ? Kan de verdediging der grenzen niet louter aan de landmacht worden toebetrouwd en opgedragen aan forten, batterijen en versterkingen ? Zeker, de verdediging van ons land aan de zeezijde moet in hoofdzaak door de forten enz. geschieden, maar ook de zeemacht heeft eene taak te vervullen, in overeenstemming met de landmacht. Zee- en landmacht moeten elkaar aanvullen, de gebreken, beter gezegd : de ongenoegzaamheid, der eene moet door de andere worden verbeterd ; van wat de een te veel heeft moet, gaarne zelfs, een deel worden afgestaan ; daar moet samenwerking tusschen leger en vloot, tusschen zee- en landmacht bestaan. Meent niet, Mijne Heeren, dat ik thans op deze quaesitie, die langzamerhand eene netelige dreigt te worden, dieper zal ingaan. Bijna 3 jaar geleden is door bevoegder persoon 1) dan degene, die thans de eer heeft het woord tot U te richten, eene uitvoerige lezing daaraan gewijd, en deze, evenals de zeer belangrijke discussies, die daarop volgden, liggen nog versch in uw aller geheugen. Alleen zij het mij niet euvel geduid, dat ik op de spoedige tot stand koming dier samenwerking nog eens ernstig aandrings, te meer nu, naar de woorden van den Minister van Marine, de noodige overeenstemming met het hoofd van het Departement van Oorlog nog niet kon worden verkregen. Wij dienen immers niet een departement, maar het vaderland ; trouw hebben wij gezworen, niet aan Marine, niet aan Leger, maar aan onze Koningin, aan Wie vloot en leger gelijkelijk ter harte gaan, en Die we met opoffering van eigen inzichten, meeningen en belangen hebben te dienen.

In het algemeen gesproken, heeft eene verdediging van af het land vele en groote voordeelen. Het kanon heeft een vast opstelingsvlak ; op een schip daarentegen, dat feitelijk als een

1) Organ der Vereeniging ter beoefening van de krijgswetenschap, jaargang 1902—1903, blad. 694 en vlg.

reuzenaffuit van vele stukken te beschouwen is, moet het kanon in de bewegingen van slingeren en stampen deelen, waaronder noodzakelijkerwijze de trefkans zal hebben te lijden, al zijn de manschappen nog zoo geoefend, al zijn de richtmiddelen nog zoo uitmuntend. Aan den wal zal het kanon ook beter beschermd kunnen worden opgesteld, dan op een schip, waar men aan bepaald gewicht en maat gebonden is en met de beschikbare ruimte moet worden gewoekerd. De afstand tot de doelen kan te land beter worden geschat. Eindelijk wil het mij ook voorkomen, dat de bedieningsmanschappen der kanonnen met meer kalmte, met meer gerustheid hunne taak te land zullen vervullen, daar zij weten, dat voor hen de kans uiterst gering is om, ten minste in een pantserfort, door de projectielen des vijands te worden getroffen, terwijl de bemanning aan boord van een schip er zeer goed mede bekend is, dat één raakschot, al is het tientallen meters van hen vandaan, toch hun ondergang ten gevolge kan hebben. Het verwondert ons dan ook niet, Captain MAHAN te hooren verklaren: „Breng nooit een vuurmond op een schip als hij van den wal af het evengoed doen kan”. Vóór hem had NAPOLEON reeds gezegd: „Un canon de terre vaut cent canons sur mer”.

Niettegenstaande de vele voordeelen aan eene verdediging van af den vasten wal verbonden, hebben wij toch — zooals straks nader zal worden aangeduid -- eene vloot noodig om de landmacht in het verdedigen onzer kusten behulpzaam te zijn.

Hoe behoort deze te zijn, wat betreft: 1e het personeel, 2e het materieel.

Personeel.

Dwaas en verkeerd zou het zijn, slechts te letten op het materieel, op de schepen, zonder de noodige aandacht te schenken aan hen, die dat materieel moeten gebruiken, die de schepen moeten bemannen: het personeel. De quaestie van het personeel heeft zich in den laatsten tijd al meer en meer op den voorgrond gedrongen en heel wat pennen in beweging gebracht. Daar was reden voor, want langzamerhand was er

een toestand gekomen, die een gevaar voor onze Marine dreigde te worden. Het personeel verliep, bij vele overblijvenden heerschte een verkeerde geest, ja, men begon zelfs in zijne officieren zijne natuurlijke vijanden te zien. Zeer zeker zullen wel enkele grieven hebben bestaan, zullen er zaken zijn geweest, die werkelijk verbetering eischten, maar even zeker ook is het, dat van niets, iets werd gemaakt, dat onbeteekenende feiten als zeer ernstig werden voorgesteld en uitgekreten. Veel te hooge eischen werden gesteld, wier inwilliging onmogelijk was, eischen, die beïnvloed en gesteund werden — ook al om politieke redenen — door personen, geheel buiten de marine staande. Gelukkig is in den laatsten tijd eenige verandering ten goede te bespeuren, hetwelk voor geen klein gedeelte te danken is aan Minister A. G. ELLIS, van wien in „De Tijd” van 22 October 1903, werd getuigd: . . . „hart hebbende voor zijne officieren en zijn volk, misstanden pogend te verbeteren, toestaand wat redelijkerwijze kan worden verlangd, maar ook ingrijpend desnoods — zonder verkeerde zwakheid — met vaste hand, waar het noodig blijkt gevaarlijke elementen uit 's Lands dienst te verwijderen”... De zorg, aan het personeel besteed, komt onze geheele Marine ten goede, en iedere verbetering in des schepelings lot verdient ten hoogste onze toejuiching en waardeering.

Maar men hoede zich voor overdrijving, en geve nu ook niet alles toe. In de Memorie van Toelichting bij onze jongste Marinebegrooting vinden wij al weder gewag gemaakt van eene voorgenomen verhooging der soldijen van matrozen der 2e klasse en van de kosten der voeding buiten Nederland (behalve O.- en W.-Indië). Werkelijk, Mijne Heeren, de voeding aan boord is uitmuntend. Meerdere malen had ik de eer en het genoegen, te mogen deelnemen aan de tafel van de officieren der Koninklijke Marine; daarbij kwam dan ook steeds hetzelfde eten op tafel als de bemanning kreeg, en ik herhaal het, dit was uitmuntend, en sprekend uit eigen waarneming geef ik u de verzekering, dat volstrekt niet in ieder fatsoenlijk werkmansgezin een soortgelijk voedsel op tafel komt, als dat, wat aan boord van Hr. Ms. schepen aan matrozen en schepelin-

gen wordt verstrekt. Hoe beter de matrozen het hebben, hoe liever het mij is, maar sit modus in rebus, en ik acht het niet te onpas, hier aan te halen de woorden van Admiraal Mc. LEOD : 1) „Waar zal het einde zijn ? Wij herhalen hier wat wij 3 jaar geleden schreven, dat, hoe gaarne men ook vermeerdering van inkomsten gunne, toch wel gevraagd mag worden of het, in algemeenen zin beschouwd, wel gebiedend noodzakelijk is, dat de kosten van het personeel steeds toenemen ? Het personeel beneden den rang van officier is bij ons zeer verwend geworden door het steeds toegeven aan eischen om hoogere soldij en op andere wijzen”.

Men hoede zich voor overdrijving !... Zou, tot eenige overdrijving — U hoort, hoe voorzichtig ik me uitdruk — ook niet misschien wel eenigszins gerekend kunnen worden de afschaffing van het oorlam ? Geen jenever mag tegenwoordig meer, tenzij als geneesmiddel, aan boord worden verstrekt. Dit vind ik verkeerd. Zeker ! drankmisbruik is allergruwelijkst, hemeltgend de misdaden daardoor veroorzaakt, bitter de ellende daardoor in de huisgezinnen teweeggebracht, maar wordt nu het drankmisbruik door bedoelde jeneverafschaffing tegengegaan, wordt het doel hier niet voorbijgestreefd ? Aan boord zelf is van drankmisbruik geene sprake en zoudt ge meenen, dat daardoor het drankmisbruik aan den wal wordt betengeld ? Wel, ik geloof, dat een matroos, die langen tijd geen jenever geproefd heeft, juist dan aan den wal zich schadeloos stellen zal, en het bocht, dat hem daar verschaft wordt, kan niet halen bij de jenever aan boord, die — ik weet het — zeer goed is. Ik wil U het volgende voorval verhalen, dat ik van den betreffenden officier vernam. Een zeker zeeman was nu juist altijd niet even nuchter als hij aan den wal was ; toen nu werd bepaald, dat de manschappen konden kiezen tusschen een borrel en vijf cent, geschiedde het, dat bedoelde persoon, voor de jenever bedankend, zijne kaart knippen liet. Verwondering van den officier. Het antwoord op diens gelukwensch viel echter

1) „Nieuws van den Dag” van 1 Nov. 1905.

niet mede : „Wel mijnheer, als ik mijne kaart laat knippen, dan kan ik daarvoor aan den wal een heele bom te gelijk koopen, terwijl ik hier maar een klein beetje krijgen kan”.... Neen, men beperke de jeneververschaffing, zij worde geen vaste regel iederen dag, men late vooral ieder zijne vrijheid en dulde geen spottend woord, maar schaffe haar niet af. Daarenboven, Mijne Heeren, doet de jenever werkelijk goed. Laten zij, die in alle omstandigheden altijd maar geheelonthouding prediken, eens aanwezig zijn bij ruw weer bijv. op eene torpedoboot, laten ook zij dan eens moeten werken bij fellen wind, striemende regens, overstortende zeeën, terwijl de boot stampst als ware zij eene onderzeesche boot, die wil onderduiken, terwijl de boot slingert als waren de toppen der schoorsteenpijpen nieuwsgierig naar kleur en kou van het water, en dan zullen ook zij moeten erkennen, dat een enkel glaasje van dat zoo verafschuwde en soms zoo belasterde vocht den mensch kan verkwikken, en hem tot beter werken in staat stelt. De dirigerend officier van gezondheid der 1e klasse, Schout-bij-Nacht G. H. KLOSSER, heeft in het „Nederlandsch Militair Geneeskundig Archief” 3e aflevering, jaargang 1886 het volgende geschreven over het matig gebruik van alcoholische dranken in Indië, dat ik a fortiori van toepassing vind in :

het land van mest en mist, van vuilen, konden regen,
vol jicht en parapluis, vol kiespijn en vol kramp.

„De alcoholische dranken bezitten het vermogen om bij matig gebruik het zenuwstelsel te prikkelen en op te wekken. Deze opwekkende kracht van den alcohol kan het best bij uitputtende ziekten worden waargenomen, . . . doch ook bij uitputtenden arbeid in hooge temperaturen is de waarde van den alcohol niet hoog genoeg te schatten, en wanneer de matroos den ganschen voormiddag heeft geëxerceerd of gemanceuvreerd, met verlangen naar zijn oorlam uitziet, dien in ééne teug verzwelgt en daarna met de lippen smakt, is dit niet alléén : zucht tot drank. De ondervinding heeft hem geleerd, dat het oorlam hem zal opknappen, hem eet- en arbeidslust geven zal. Menigeen heeft in Indië gezondheid,

levenslust en verhoogd weerstandsvermogen tegen schadelijke invloeden te danken aan het *matig* gebruik van dit in zoovele opzichten zoo nuttige vocht".

Vooraf zorg men voor een goeden en tevreden geest onder de matrozen en het verdere personeel. Alles wat in staat is, dien goeden geest te bevorderen, wakkere men aan, en omgekeerd onverbiddelijk weere men alles, wat aan den goeden geest afbreuk zou kunnen doen. En bij dit laatste punt denk ik vooral aan de bonden. 't Heeft er veel van of tegenwoordig een ieder en alles in een bond moet zijn, of zonder bond niets deugt. En om nu eens een paradox te gebruiken, men zou werkelijk bijna gaan wenschen, dat er eens een bond werd opgericht, welks leden zich verplichtten om nooit of te nimmer bondslid te worden. Vooral bij de Marine is onze bond 't vaderland en daaraan hebben we genoeg, vandaar dat 't ook zeer te wenschen is, dat, nu de matrozenbond weg is, geen verlot meer worde geschonken en geene goedkeuring worde verleend tot het oprichten van een soortgelijken bond aan boord der schepen of aan den wal, waarover verschillende geruchten in omloop zijn geweest. Men geve den mindere gelegenheid, individueel zijne gegronde klachten daár te berde te brengen, waar 't hoort en langs den aangegeven weg, maar aanvaarde noch middellijk noch onmiddellijk een bondsbestuur als tusschenpersoon. Zooveel als 't mogelijk is, zij er ook aanraking tusschen de officieren en het personeel, zorgende daarbij dat het gezag blijve gehandhaafd. Immers, wij bevinden, dat juist op die schepen, waar de officieren het meest met de bemanning in onmiddellijke aanraking komen, bijv. op torpedo-booten, dat juist daar een uitmuntende geest en voortreffelijke verstandhouding bestaat.

Zeer groote zorg moet voorts aan de oefening der matrozen worden besteed. De matroos is zeeman en militair; daarom moet de ontwikkeling dezer twee hoedanigheden bij hem op hoogen trap staan.

De matroos is zeeman; hij dient dus de zee als zijn element te beschouwen en de eigenschappen van een goed zeeman

te bezitten. 't Zou dus geheel verkeerd wezen, als zijne oefening in hoofdzaak zich tot den wal bepaalde of tot schepen, spelevarend slechts bij spiegelgladde zee, of liggend aan de reê. Woelige zee en guur weder mogen die oefeningen niet altijd onderbreken, daardoor juist zullen matrozen gehard worden, de spieren gestaald, de longen versterkt, de borst verruimd; zullen zij, in één woord, geschikt worden om in iederen tijd van gevaar voor ons vaderland hunne taak en hunne schoone roeping te vervullen. De vijand immers zal niet altijd wachten op verrukkelijk weer, en op onbewogen zee, als het oppervlak door kleine kabbelende golfjes slechts even wordt gerimpeld. Mijne Heeren, geen Hollandsch vlagofficier moet in zijne rapporten de woorden van Admiraal CAILLARD k u n n e n herhalen: *Les jeunes officiers et les matelots craignent la grosse mer; quand le Jauréguiberry est venu de Toulon à Brest, il a essuyé un coup de vent dans le golfe de Gascogne; deux cents marins avaient le mal de mer et plusieurs places étaient vides, à l'heure des repas à la table de l'état major*". 1)

De matroos is militair, en daarom moeten bij hem de militaire karaktereigenschappen ook op den voorgrond treden, en mag niets worden nagelaten om hem op militair gebied te bekwamen. Hij moet — ten minste de kanonniërs, die ik eveneens onder den algemeenen naam van matroos beschouw — vertrouwd zijn met de bediening zijner stukken, daar liefde voor hebben. Wat het paard is voor den huzaar, moet het kanon zijn voor den matroos. Veelvuldige oefening in het bedienen van het geschut is een dringend vereischte, en niet alleen oefening met het geschut van de *Bellona*, neen ook, ik zou bijna zeggen vooral, met de kanonnen van 24 c.M. wijl voor die stukken wel eene hoofdrol zal zijn weggelegd. Uitvaren en oefeningstochten houden op voet van oorlog, dan vooral als er een homogeen eskader (bijv. der *Regentessen*) in ons land is. Het seinen moet voor hem geene moeilijkheden meer opleveren en vooral moet hij de juiste onderscheidingsteekenen en seinen

1) „Le Yacht” 1906, bladz. 17.

kunnen kennen. Het gaat niet aan om, als de oorlog uitbreekt, de schepen te bemannen met landsoldaten, die nooit wellicht de zee zagen, ook niet om er zeelieden op te plaatsen, die nooit een wapen in de hand hebben gehad. De matroos is en moet zijn: zeeman en militair. Ik wil dit punt aandringen met drie leeringen uit den Russisch-Japanschen krijg. 1e. De aanval in den nacht van 8 Februari 1904 van Japansche torpedobooten op de Russische oorlogsschepen, die voor Port Arthur voor anker lagen, is daarom betrekkelijk geslaagd, omdat geene herkenningssignalen tusschen de Russische oorlogsschepen konden worden gewisseld en de Japansche torpedobooten voor Russische destroyers werden aangezien. 2e. Den 10en Augustus leden de Russen de nederlaag bij de ontmoeting met de Japanners. De oorzaak? Hoofdzakelijk de onge oefendheid der bemanning op militair gebied. De schepen van het eskader voor Port Arthur hadden nooit te zamen gemanoeuvreed. 1) Geene oefeningstochten waren gehouden, geene schietoefeningen, geen nachtelijk uitvaren hadden plaats gehad. De eerste ontmoeting met den vijand was voor dat eskader tevens eene eerste oefening, en de groote kanonnen van de *Cesarewitch* losten toen hun eerste schot! 3e. Wat was de oorzaak, dat bij Tsoesjima 6 Russische slagschepen, 3 pantserkruisers en 1 kustverdediger in den grond werden geboord, terwijl de Japanners het verlies van geen enkel groot schip hadden te betreuren? Zeker niet de onevenredigheid der kanonnen. Wat de gepantserde schepen betreft, beschikten de Russen immers 2) over 26 kanonnen van 30,5

1) Pour cette escadre, la première rencontre avec l'ennemi fut le premier exercice, et certaines pièces de canon (grosses pièces du *Tsésarévitch*) tirèrent ce jour là leur premier coup. („La lutte pour l'empire de la mer" par R. DAVELUY, Capt. de frég., pag. 23).

Les signaux de reconnaissance paraissent d'ailleurs être inconnus dans la marine russe. Id. pag. 21.

Die Russen benutzten am Tage der Schlacht zum ersten Male ihre schweren Geschütze (Mitteilungen a. d. Geb. d. Seewesens XXXIII, 26).

2) „La bataille de Tsoushima" par le Capitaine de frégate N. L. KLADO de la marine impériale russe.

c.M. (waarvan 20 van het nieuwste model), 15 van 25 c.M. (nieuw model), 4 van 23,5 en 8 van 20 c.M. (ouder model). Japan bezat 20 kanonnen van 30,5 c.M. (waarvan 4 oude), 1 van 25 c.M. en 30 van 20 c.M. Het lag aan de be-treurenswaardige onbedrevenheid der Russen op militair gebied, aan de slechte geoefendheid van het personeel. De Japansche Kapitein ter zee AKIYAMA heeft in het blad „Asahi” (vertaald in de „Mitteilungen” 1906, bladz. 112) de geschiedenis beschreven van den slag bij Tsoesjima. Daarin lezen wij o. a. het volgende : „Wij hadden berekend, dat op 10 schoten de Russen 2 en wij 4 treffers zouden krijgen, maar inderdaad verkregen de Russen nog niet ten volle 1 treffer op de 10 schoten. Daaruit blijkt, dat wij op artilleris-tisch gebied vier maal sterker waren dan de Russen. Voeren wij deze berekening verder door, dan kunnen wij zeggen, dat 1 onzer schepen in waarde met 4 vijandelijke overeen-kwam en dat dus onze 4 slagschepen gelijk stonden met 16 vijandelijke.”

't Is niet prêcher pour ma paroisse, als ik ten slotte wijs op het hoogste belang, dat de godsdienst heeft ook voor den zeeman. De heeren officieren zullen het zelve wel hebben onder-vonden, dat ze niet den meesten last hebben van hen, die hunne plichten onder godsdienstig opzicht vervullen. En daarom is er niets tegen, maar alles voor, dat de officieren, als 't zoo te pas komt, hunne mannen eens aansporen om zich kerkwaarts te begeven. Ik zeg „als 't zoo te pas komt”, want ook hierbij geene overdrijving. Matrozen behoeven geene kloosterlingen te zijn, en even goed als de matrozen 't ondragelijk vinden als Gods Naam voortdurend vloekend tegen hen wordt gebruikt, even vervelend zouden ze 't vinden als te pas en te onpas die heilige Naam met allerlei vermaningen tegen hen werd aangehaald. Een enkel gemoedelijk woord van een officier, ter juister tijd gesproken, kan dikwijls meer uitwerken dan een heele preek van ons.

Ook het hooger personeel heeft nevens rechten ook plichten.

Hoe meer hart de officieren hebben, en dit ook toonen, voor den schepeling, met hoe meer zorg en toewijding zij jegens hunne ondergeschikten zijn beziel, des te betere geest zal ook aan boord heerschen. Onoordeelkundig optreden heeft reeds heel wat kwaad gesticht. Kort geleden hoorde ik nog een korporaal, een heel betrouwbaar man, enthousiast spreken over zijn commandant: „Dat is er nu een, waarvoor we allemaal door 't vuur zouden zijn geloopen”. Zijn oordeel over een ander officier luidde echter geheel verschillend. Bij het stijgen in rangen stijgt ook de verantwoordelijkheid, stijgen de verplichtingen. Van daar: degene, die herhaaldelijk bewijzen heeft gegeven, niet berekend te zijn voor zijne taak, worde ook niet bevorderd. Geene geboorte, geene ancienneteit alléén, maar ook geschiktheid worde in acht genomen bij bevordering en bij benoeming tot een zelfstandig commando.

Als van zelf komen wij thans tot de allerhoogste waardigheid in de Marine en ik behoef hierbij wel niet te zeggen, dat ik slechts het ambt beschouw, het ambt alleen, en niet den persoon. Nu vraag ik in gemoede, is 't niet een treurig en bedenkelijk verschijnsel, dat men tracht ook bij Marine en Oorlog de politiek te doen medespreken, dat, als een ministerie tot aftreden wordt genoopt, ook Marine en Oorlog worden medege-sleept? Hoe is 't mogelijk, dat iemand verheugd kan zijn, dat „uit een coalitie-program een Minister van Oorlog voortkwam”. 't Is mij een raadsel! Beter van pas komt mij voor de aanhaling uit VONDEL's „Gijsbrecht van Amstel”: „Wat kan de blinde staatszucht brouwen!” Herhaalde malen is reeds in „De Tijd” er op gewezen, dat het noodeloos en schadelijk is, bij Marine (en ook bij Oorlog) de politiek te halen. „'t Is noodeloos”, zoo schrijft dit blad 6 September 1905, „want een minister heeft met geene politieke kleur te maken en bij benoemingen in het geheel niet op godsdienst, politieke gezindheid enz. te letten . . . geene godsdienstige richting kan van invloed zijn op de te volgen gedragslijn en werkkring. Zullen de oorlogsschepen misschien beter zijn, omdat ze onder een „liberalen”

minister zijn ontworpen; zullen de projectielen beter doel treffen en de pantserplaten meer weerstand bieden, omdat ze onder een „anti-revolutionairen” minister zijn besteld? 't Is schadelijk, want geen ministerie heeft onder 't verwisselen van hoofd zooveel te lijden gehad als juist het Ministerie van Marine. Wat hebben wij daardoor niet gesukkeld? Eerst gaf Minister DYSERINCK ons *Sumatra* en *Koningin Wilhelmina*; daarna kregen we van Minister JANSEN de *Kortenaer's*; Jhr VAN DER WYCK begiftigde ons met de *Holland's*; Admiraal ROËLL schonk ons de *Regentes*.” Aan dit type werd gelukkig trouw gebleven door zijn opvolger; moge thans niet weer de beurt komen aan *Sumatra's* of *Holland's*.

Ik zeide daar juist „men tracht” de politiek er bij te halen. „Men tracht,” want niet altijd lukt 't. Dat hebben we gezien bij den tegenwoordigen Minister van Oorlog, Zijne Excellentie H. P. STAAL, wien een woord van hulde en dank niet mag worden onthouden voor de schitterende wijze, waarop hij hoog heeft gehouden de eer en onafhankelijkheid van het leger.

Materieel.

Na bespreking van het vraagstuk personeel, eischt thans het materieel onze aandacht. Om met het allereerste begin te beginnen: Waar moet ons materieel worden vervaardigd? Kort en bondig kan hierop worden geantwoord: Als het mogelijk is, in ons land. 't Is immers niet meer dan billijk, dat de voordeelen, aan het bouwen van schepen verbonden, in ons eigen land blijven, en het geld der belastingschuldigen ten voordeele van medeburgers worde besteed. Er is gezegd: „als het mogelijk” is, want er kunnen redenen bestaan, die het bouwen van onze oorlogsschepen in het buitenland aanraden; zóó is 't bijv. gegaan met den eersten aanbouw van onze nieuwe groot model torpedobooten. Het was eene zeer verstandige daad om de drie eerste booten type *Ophir* alsmede *Hydra* en *Scylla* bij YARROW te laten vervaardigen, omdat het een geheel nieuw type gold. dat in ons land nog niet

was vervaardigd. Als voor den aanbouw van nieuwe schepen in ons eigen land een prijs zou worden gevraagd, buitensporig hoog in vergelijking met het buitenland, dan ook zou aanbouw op buitenlandsche werven ten zeerste aanbeveling verdienen.

Niemand zal wel kunnen beweren, dat ons land met scheepswerven, en in het bijzonder met marinewerven, is misdeeld. Niet minder dan drie van deze laatsten zijn er in ons kleine land, n.l. te Amsterdam, Nieuwediep en Hellevoetsluis.

In het algemeen gesproken, zijn marinewerven niet bepaald onmisbaar voor den aanbouw van oorlogsschepen. Van de zes pantserkruisers, in de Vereenigde-Staten in aanbouw, wordt er geen enkele op staatswerven gebouwd, van de dertien slagschepen slechts één (*Connecticut*). Ten onzent hebben o. a. *Evertsen* en *Piet Hein* het bewijs geleverd, dat ook particuliere werven deugdelijk werk kunnen verrichten. Intusschen is het bezit van een flinke marinewerf toch altijd gewenscht, maar dan behoort deze ook zoo te zijn ingericht en gelegen, dat de schepen, die in tijd van oorlog averij hebben bekomen, daar voldoende, zij 't slechts voorloopig, kunnen worden hersteld. Van daar, dat de werf te Nieuwediep in zulk een staat moet worden onderhouden, dat de noodige herstellingen in oorlogstijd daar kunnen worden verricht.

De werf te Hellevoetsluis kan het best worden gemist. In zijne bekende lezing : „Onze defensie”, voor deze Vereeniging gehouden, schrijft Generaal J. C. C. DEN BEER POORTUGAEL bladz. 456 : „Het zwakste punt van (de vesting, E.) Hellevoet is de marinewerf Het opheffen van de werf is in het belang der defensie zoo noodzakelijk, dat, als het voornemen bestaat de werf te Hellevoet te laten, het beter is van de verdediging van dit punt af te zien”. Luitenant-Generaal VAN ERMEL SCHERER, op zeer veel punten met de lezing van Generaal DEN BEER POORTUGAEL oneens, echter schrijft („Defensie” bladz. 22) : „De beschouwingen van den generaal omtrent de waarde der stelling bij Hellevoetsluis verwerven natuurlijk, over het algemeen genomen, ieders instemming”. Van eenzelfde meening is Kolonel

VAN ROSSUM in „Een lijdensperiode”. In eene beschouwing over de jongste Marinebegrooting schrijft C. D. V. in „Het Vaderland” van 29 Nov. 1905: „Er is geen enkele reden meer aan te voeren voor het behoud van de Rijkswerf te Hellevoetsluis”. Ook het „Utrechtsch Dagblad” van 23 Nov. 1905 schijnt er niet van gediend. Inderdaad! Opheffing van de werf, of ten minste eene zeer groote beperking, zoodat slechts eene herstelplaats voor torpedobooten blijft bestaan, schijnt niet alleen gewenscht, maar ook om allerlei bijkomende redenen, als bezuiniging, het vrijkomen van officieren enz. dringend noodig.

Deze meening — ook door den Heer VAN LÖBEN SELS in de Eerste Kamer verdedigd en waarmede de Minister van Marine voor een groot deel instemde — vond in de Tweede Kamer ernstige bestrijding. Immers, wij lezen op bladz. 682 van de Handelingen (zitting van 14 December 1905). „Indien eene vereeniging van die beide werven (Amsterdam en Hellevoet) ooit zou tot stand komen, zou ik den Minister er op willen wijzen hoeveel aanbeveling het zou verdienen om de werf van Hellevoetsluis *niet* naar Amsterdam over te brengen, maar die van Amsterdam naar Hellevoetsluis, al was het maar alleen om niet te offeren aan den tijdgeest, die er op uit is, alles te concentreeren in de groote plaatsen”. Hier behoeft het wel niet nader te worden aangetoond, dat overbrengen van de werf van Amsterdam naar Hellevoet wel misschien het „district” Hellevoet ten voordeele zou komen, maar voor het geheele land eene ware ramp zou zijn.

Lastiger en moeilijker is de quaestie van de werf van Amsterdam. Onmogelijk kan de bestaande toestand blijven of men moet bij den aanbouw van schepen voortaan niet meer letten op de belangen der landsverdediging, maar op de breedte van eene sluis. Zooals men weet, moeten de schepen, die naar de werf gaan of van de werf komen, altijd door de Oosterdoksluis, welker doorgangswijdte slechts ongeveer 15 M. bedraagt. Al hebben wij nu geen 24 M. breede schepen noodig als *King Edward VII*, dit neemt toch niet weg, dat eene breedte van nog geen 15 M., waardoor met groote moeite

een *Tromp* (zonder kimkielen nog wel, wegens de ronding van de sluis) zich wringen kan, beslist onvoldoende is te noemen. Drie middelen worden ter verbetering aangegeven. 1e. Algeheele opheffing der werf. 2e. Verbreeding van de Oosterdoksuis. 3e. Verplaatsing van de werf naar de overzijde van het IJ.

De heer C. D. V. ijvert zeer („Het Vaderland” 29 Nov. 1905) om het eerste middel toe te passen, dus de marinewerf gewoonweg op te heffen. Enkele bezwaren, die daartegen zouden kunnen worden ingebracht, o. a. eventueele stakingen en overdreven finantieele eischen van binnenlandsche werven, zijn door hem daarbij weerlegd. Louter van marine-standpunt beschouwd, is voor zijne oplossing veel te zeggen. Men krimpe de werf zoo in, dat nevens de centrale magazijnen enz., die te Amsterdam gevestigd blijven, slechts een werf voor reparatie en aanbouw van torpedovaartuigen blijve bestaan, terwijl dan het vrij komend deel aan de gemeente of bouwondernemers kan worden verkocht. Een zeer groot bezwaar echter blijft nog onopgelost: waar moeten de honderden en honderden blijven, die daar werkzaam zijn? Nu kan men wel zeggen, de werfinrichting is geene werkinrichting, maar men kan die menschen toch zoo maar niet op straat zetten? Op andere werven en fabrieken zullen zij zoo spoedig wel geene plaats kunnen krijgen, zoodat dan in hun onderhoud zou moeten worden voorzien door verschillende tegemoetkomingen in den vorm van pensioenen, wachtgelden enz. en daarmêe zouden tonnen gouds zijn gemoeid. Zoolang in dit bezwaar niet afdoende wordt voorzien, blijft eene onoverkomelijke moeilijkheid tegen algeheele opheffing der werf bestaan.

Het tweede middel, verbreeding der sluis, schijnt wel het eenvoudigste, maar het heeft meer bezwaren in dan men oppervlakkig zou meenen. Afscheiden van de groote kosten, die ik op f 2.000.000 heb hooren ramen, is het nog de vraag of die verbreeding zóó afdoende kan geschieden, dat een schip van 19 M. breed er ruim door kan. Intusschen zal — volgens de uitlatingen van den Minister van Marine in de Eerste Kamer — dit middel misschien worden beproefd.

De derde oplossing: verplaatsing der werf, niet naar Hellevoet, maar naar den overkant van het IJ, verdient alle aandacht. Ook deze brengt zeer zeker groote kosten mede, maar men vergete niet, dat de uitgestrekte terreinen, die thans door de marinewerf worden ingenomen, ook hun geld waard zijn; dat voorts verscheidene nieuwe gebouwen op eene te stichten werf gedeeltelijk met eigen krachten kunnen worden voltooid, waardoor het bouwen goedkooper zal worden.

In ieder geval kan de toestand, zooals hij thans is, onmogelijk blijven bestaan en eischt die dringend voorziening.

Van grooter belang dan de plaats, waar de schepen gebouwd moeten worden, is de vraag welke soort schepen wij behoeven. Wij hebben rekening te houden niet alleen met ons vaderland, maar ook met onze koloniën in Oost- en West-Indië. Gesteldheid van zee en kusten, klimaat, de geheele wijze van optreden en strijd voeren is in Europa geheel anders dan in onze koloniën; vandaar, dat andere eischen moeten worden gesteld aan schepen, die voor de verdediging van ons vaderland worden gebruikt, andere aan de schepen, die het voor onze koloniën moeten opnemen. Afzonderlijk zal ik dus behandelen de schepen, die we noodig hebben in de **West**, in ons **Vaderland**, in de **Oost**.

Ik begin met de **West**, omdat dit punt het spoedigste is afgehandeld. Verscheidene Regeeringen hebben gemeend, een zoogenaamd „groot schip” naar de West te moeten zenden. Dit heette noodig met het oog op aanslagen op onze koloniën of op eventueele verwickelingen met onze naburen aldaar. Volgens mijne meening is tegen deze handelwijze wel wat in te brengen. Voor een aanslag op onze koloniën is één *Regentes* te weinig, voor Venezuela is zij te veel. Als er een werkelijke oorlog uitbreekt, dan zullen de mogendheden zich zeker niet bepalen tot de enkele kleine kruisers, die in gewone omstandigheden in de Caraïbische Zee worden onderhouden en het tegen de *Regentes* moeten afleggen. Men ziet het aan Frankrijk, dat, nu er verwickelingen dreigen, ik meen de *Gaulois* en enkele sterkere kruisers daar heen wil zenden. In nog

sterker mate zal dit natuurlijk ook gebeuren in een eventueelen oorlog met ons. De krachtige schepen des vijands, die dan naar West-Indië worden gezonden, zullen ons „groot schip” opgesloten houden in de West-Indische havens, zonder dat het daar iets van belang zal kunnen uitvoeren, en het aldus verloren doen gaan voor de verdediging van onze vaderlandsche kusten, waarvoor het toch eigenlijk was bestemd. Er valt niet aan te denken, dat ons oorlogsschip, vóór Paramaribo of Willemstad gestationeerd, tijdig in ons land zal terug zijn om met de andere schepen deel te kunnen nemen aan den strijd. Men zal wijzen op de *Oregon*, die, geïsoleerd zijnde, toch het Amerikaansche eskader vóór Santiago de Cuba heeft kunnen bereiken. Alles goed en wel, maar een *Regentes* is geen *Oregon*, een der sterkste slagschepen van dien tijd, en wij zullen niet dezelfde vijanden tegenover ons hebben als de Amerikanen hadden. Neen, als een oorlog uitbreekt, dan zijn we het schip in de West, dat daarenboven daar ook niets zal kunnen uitrichten, geheel kwijt en hoe minder zwaar dat verlies wegen zal, hoe beter, want het verlies van eene kostbare eenheid, als de *Regentes* is, met hare talrijke bemanning, zou voor ons onoverkomelijk zijn. Daarenboven is een *Regentes* voor Venezuela niet noodig. Deze staat heeft zich nog niet zoo ontwikkeld, dat het uitzenden van een *Regentes* noodzakelijk is; wij kunnen het best met een kleiner schip af. Vandaar herhaal ik hier het reeds geschrevene in „De Tijd” van 28 November 1904, dat het alle aanbeveling zou verdienen, de *Sumatra* naar de West te zenden. Het verlies of de tijdelijke werkeloosheid van dit schip zal voor de verdediging van ons vaderland geene kwade gevolgen hebben, en voor eventueele verwickelingen in de West is het krachtig genoeg.

Daarenboven scheelt ons dit minstens 200 man. (*Koningin Regentes* heeft eene bemanning van 345, *Sumatra* van 167 man, die best tot 130 dalen kan). Mocht *Sumatra* naar de West worden gezonden, dan zou 't wellicht zaak zijn om de bewapening eenigszins te veranderen en in te richten als volgt. Het 21 c.M. kanon blijve, maar het 15 c.M. kanon A N°. 2 en de twee 12 c.M.

l. A. worden vervangen door drie kanonnen van 12 c.M. N°. 3 snelvuur; en de kanons van 3,7 door kanons van 5 c.M. N°. 2. Deze verandering zou aan eenheid en kracht van bewapening ten goede komen. Immers het 15 c.M. kanon van de *Sumatra* doorboort aan de monding wel 38,5 c.M. smeedijzer en het snelvuurkanon van 12 c.M. slechts 35,1, maar het nadeel van het geringer doorboringsvermogen wordt ruimschoots opgewogen door de meerdere vuursnelheid van het 12 c.M. kanon N°. 3. Laatstgenoemd kanon overtreft de oude 12 c.M., l. A., thans op de *Sumatra* aanwezig en evenmin snelvuur, in doorboringsvermogen, wijl deze slechts 29,5 c.M. aan den mond doorboort. Ik geloof niet, dat deze voorgestelde verandering in het geschut door te groote gewichtsvermeerdering zal worden belet, want het 15 c.M. kanon weegt 4800 K.G., de oude 12 c.M. kanons 2350, te zamen 9500 K.G., terwijl de drie snelvuurkanons van 12 c.M. te zamen ongeveer 7200 K.G. wegen. Daarvan gaat dan nog af 800 K.G. wegens het meerdere gewicht, dat de vier 5 c.M. kanons, in de plaats komende der 3,7 c.M. kanonnen, aanbrengen, zoodat 1500 K.G. beschikbaar blijven voor het grooter gewicht van affutage enz.

Geheel andere schepen zijn noodig voor ons **Vaderland**. Bij deze geene sprake van aanvallend optreden, van tegemoet stoomen om in open zee slag te leveren tegen een vijandelijk eskader eener zeemogendheid. Hunne taak is eene zuiver defensieve, slechts verdedigend, helpend de kustbatterijen, mogen zij optreden, maar daarom is die taak niettemin van het grootste gewicht. Bij hunne ontstentenis zou de vijand zonder veel krachtsinspanning, zonder het brengen van groote offers zijn doel kunnen en moeten bereiken. Worden de kustforten gesteund door eene vloot, dan — wij zagen het zelfs aan Port Arthur — dan verdubbelen zij in waarde, worden bijna oninneembaar. Onze schepen immers zullen den vijand beletten om die positie in te nemen, die voor hen tegenover de kustforten de verkieslijkste is. Voortdurend verontrust, staat hij bloot, op een gegeven gunstig oogenblik, door onze schepen

te worden verrast en overvallen, en hierdoor wordt hij gedwongen tot het zenden van eene krachtiger vloot en voortdurend in afmattende spanning gehouden. Is, wat mogelijk zou kunnen zijn, de kustverdediging nog niet in volkomen staat van tegenweer, is de mobilisatie nog niet gereed, dan zijn het onze schepen, die den vijand moeten ophouden, landingen op critieke punten beletten en ons voor een coup de main bewaren. Voeg daarbij, dat de krachtige 24 c.M. kanons op hunne schepen daarheen kunnen worden gebracht, waar ze het meeste noodig zijn en dat zij punten kunnen bestrijken, die buiten den vuurcirkel der forten liggen. Het bezit van eene vloot zal daarenboven een eventueelen bondgenoot een grooten steun kunnen verleen, al was het alleen maar, wjl de vijand daardoor gedwongen wordt, zijne vloot te splitsen. Andere beweegredenen als handhaven onzer neutraliteit, eventueele oorlog met eene zeemogendheid van den tweeden rang enz. laat ik achterwege, wjl thans slechts van onze defensie sprake is.

Aangenomen dus, dat eene vloot noodzakelijk is, komt de vraag: Uit hoeveel groote schepen moet deze bestaan, en op welke stellingen moet zij zich concentreeren. Aan het becijferen, hoeveel groote schepen wij noodig hebben, hecht ik zeer weinig waarde. Jhr. ROËLL acht bijv. voor de stelling den Helder noodig 5 groote schepen, Admiraal ELLIS 6, de Heer VAN DER ELST 4. Mij wil het voorkomen, hoe meer hoe beter. Hoe krachtiger het eskader is, te grooter onze kans den vijand belangrijke schade toe te brengen.

Het is zeer wenschelijk echter, dat die schepen zich op één punt concentreeren. Als wij onze strijdmacht gaan verdeelen, dan is van heerschen geene sprake, dan is het lot der CURIATI ook ons deel. Als wij onze kleine vloot nog moeten versnipperen over Helder, IJmuiden, Hellevoet en Vlissingen, dan beteekent zij in 't geheel niets, terwijl de schepen, worden zij bij elkander gehouden, eene macht vormen, waarmede de vijand rekening zal hebben te houden. Eene les geeft ons te dien opzichte wederom de Russisch-Japansche oorlog. Eene fout was de verdeling der Russische strijdkrachten over

Port Arthur en Wladiwostok; toen men die font inzag en wilde herstellen, was het te laat en volgde de débâcle van 10 Augustus. „Il ne faut pas avoir deux flottes distinctes; il n'en faut qu'une mais qui soit très puissante. Les forces navales ne doivent jamais être distribuées en prévision du mal que pourra faire éventuellement l'ennemi", zegt DAVELUY 1). In een der laatste afleveringen van „Le Yacht" 2) bespreekt KERMAREC de verdeeling der Fransche strijdkrachten, hij hekelt de verdeeling der Fransche slagschepen in een eskader van Noordzee en van Middellandsche zee, waardoor de Fransche vloot versnipperd en niet bestand wordt gemaakt noch tegen Duitschland noch tegen Engeland, terwijl hij zeer aanraadt een sterk eskader in Toulon bijeen te trekken. Een week daarna verscheen in hetzelfde vakblad een hoofdartikel van J. V., welks titel den geheelen inhoud aangeeft: „Il faut concentrer nos cuirassés dans le Nord". Hoewel dus lijnrecht in strijd met de meening van den Heer KERMAREC over de plaats, waar zich de schepen moeten verzamelen, toont hij zich toch, evenals zijn tegenstander, ten volle overtuigd van de noodzakelijkheid om de vloot niet te splitsen, doch op één punt samen te trekken.

De plaats, waar zich onze schepen moeten concentreren, is den Helder. Daar kunnen zij, gelet op den toestand der zee en van onze kusten, in samenwerking met de landmacht het 't langste uithouden en kan ons vaderland het meeste nut van hen trekken. Laten wij aan deze stelling eenige oogenblikken onze aandacht wijden.

In het uitmuntend werk, „Zeeman's Handboek" van S. P. L'HONORÉ NABER, Luit. t/z. 1e kl. lezen wij 3): »Het beste der Texelsche gaten is het Schulpegat, waar de landmerken door de nabijheid van den wal meestal goed zichtbaar zijn en waar, doordien de banken, die het aan de Westzijde begrenzen als brekers werken, meestal weinig zee

1) „La lutte pour l'empire de la mer", pag. 15.

2) „Le Yacht", 20 Janvier 1906.

3) Deel 1, bladz. 149.

staat." De diepte van het Schulpegat is ongeveer 70 d.M. met 12 d.M. verval, dus toegankelijk voor groote slagschepen. Minder goeden toegang verleent het Westgat, »waar men bijna altijd moeilijk water of zelfs zee heeft», de diepte is daarenboven 20 d.M. minder dan in het Schulpegat. Helsdeur, Marsdiep en reede zijn zeer diep. Een derde toegang door Vliestroom geeft slechts toegang aan schepen met betrekkelijk geringen diepgang.

Een geheele reeks forten en batterijen zijn in vroeger tijd gebouwd om den toegang tot den Helder te verdedigen. Bij het Zuiden beginnende, treffen wij eerst aan Kijkduin, dan Erfprins, vervolgens de Oostbatterij, Wierhoofd en eindelijk de Harssens. Eerstgenoemd fort en de tegemoetkomende batterij van Erfprins verdedigen het begin van het Schulpegat en andere toegangen. Volgens Generaal DEN BEER POORTUGAEL bestaat de bewapening van Kijkduin en Erfprins in stalen kanonnen van 24 c.M. L/25 en 24 c.M. IJ. Al mogen wij nu aannemen, dat er, sinds den tijd dat de Generaal zijne bekende lezing hield, eenige verbeteringen zijn aangebracht, toch bestaat er geene reden om te veronderstellen, dat de bewapening van de genoemde forten geheel gemoderniseerd is. Volgens de nitlatingen van den Heer VAN LÖBEN SELS in de Eerste Kamer, zitting van 30 Januari 1906, is vooral aan de kanonnen van de evenwijdige batterij de grootste zorg besteed en het is bekend, dat vooral de tegemoetkomende batterij, wegens gunstiger ligging, in de eerste plaats verbetering eischt. Deze is dus in de eerste plaats dringend, dringend noodig. Al zijn de forten dan ook niet van gisteren, toch zou 't bij eene moderne bewapening, en bescherming van Kijkduin en Erfprins, ook voor de sterkste slagschepen bijna onmogelijk zijn, de stelling te forceeren, en dit zou thans — als de Marine niet bijsprong — verre van onmogelijk zijn. Immers, wat beteekenen tegenwoordig kanonnen van 24 c.M. L/25 en 24 c.M. IJ? Ten opzichte der vitale deelen van een slagschip kunnen zij zoo goed als niets uitrichten. Deze kanonnen doorboren n.l. op 500 M. afstand smeedijzeren platen resp.

310 en 210 m.M. dik. Als wij volgens de nieuwste gegevens deze getallen herleiden, dan bevinden wij, dat ze in weerstandsvermogen overeenkomen met platen, gehard volgens het proces-KRUPP van resp. 114 en 77 m.M. dikte. Een schip dus, dat in zijne vitale deelen door Krupp-staal van 115 m.M. is beschermd, weerstaat glorievol de kanonnen van 24 c.M. L/25 en zal, wat die deelen betreft, zich gaarne voor proefnemingen der 24 c.M. IJ.kanons beschikbaar stellen. De bescherming van moderne slagschepen is tweemaal zoo dik. De *Braunschweig* heeft een gordelpantser van 225 m.M., een huid of zijpantser van 150 m.M., terwijl het pantser, dat de in batterij staande kanons van 17 c.M. en verscheidene van 8,8 c.M. beschermt en zich over $\frac{3}{4}$ der lengte van het schip uitstrekt, (en dat ik batterijpantser zal noemen) 140 m.M. dik is (geschuttorens 250 en 170 m.M.). *King Edward VII*, gordelpantser van 228, zij- en batterijpantser 178 m.M. *Suffren* resp. 300 en 128. *Vittorio Emmanuele* 253 en 200. *Erzherzog Karl* 210 en 170. *Georgia* 228 en 152 m.M. Bijna al deze schepen kunnen met verval door het Schulpegat en krijgen hun eersten weerstand van Kijkduin en Erfprins.

Voorbij Erfprins staat de Oostbatterij, waarheen onlangs drie vuurmonden van de Zuidzeekustbatterijen gebracht zijn (aldus de Heer VAN LÖBEN SELS), daarna volgt de batterij Wierhoofd. Eindelijk komt, tamelijk ongunstig gelegen, het fort de Harssens. Hoewel geen Minister van Oorlog thans nog de woorden van Generaal REUTHER tot de zijne zou kunnen maken, dat de 30,5 c.M. kanons. van dit fort op een afstand van 2400 M. de huid van de zwaarst gepantserde schepen kunnen doorbooren, zijn deze kanonnen ook nu toch nog krachtig genoeg, om vooral met half-pantsergranaten een verblijf van vijandelijke schepen op de reede en (in vereeniging met Oostbatterij) bij Helsdeur onmogelijk te maken en den toegang uit de Vliestroomen te beletten. Zeer belangrijk zullen zij in waarde stijgen, indien het mogelijk mocht blijken, hunne vuursnelheid te vergrooten. Zooals men ziet, kunnen deze forten eene veilige wijkplaats bieden aan onze schepen en zij zullen dit ook doen, als er verbe-

tering in de bewapening en de bescherming wordt aangebracht, niet over enkele jaren, maar terstond. Zeker, bij de bescheiden middelen, waarover een Minister van Oorlog jaarlijks heeft te beschikken, en den hoogen prijs der kanonnen 1) is het eene onmogelijkheid om op stel en sprong alle fortten van het meest moderne geschut te voorzien, maar dit mag toch ook geene reden zijn om niets te doen. Welnu, hier kan de Marine helpen. Wij hebben nog altijd een groot aantal vaartuigen van weinig of geene oorlogswaarde, waarvan het geschut echter nog zeer goed te gebruiken is. Het is wel niet van het nieuwste model, maar in ieder geval 275 % beter dan de ijzeren 24 c.M. kanons en 95 % meer waard dan de kanonnen van 24 c.M. L/25. Ik bedoel n.l. de kanonnen van 28 c.M. No. 2, die op 1000 M. afstand 55,3 c.M. smeedijzer doorboren, terwijl de 24 c.M. IJ kanons 19,5 en de 24 c.M. L/25 kanons 29 c.M. smeedijzer doorschieten. Wij hebben nog 11 dezer kanonnen opgesteld aan boord van oudere schepen en 8 zou ik daarvan willen besteden om ze zoo spoedig mogelijk op Kijkduin en de tegemoetkomende batterij van Erfprins te plaatsen. Ik wilde die zelfs wel met toren en al daar plaatsen, wijl ook de bescherming der manschappen zeer veel te wenschen overlaat. Op Wierhoofd zouden nitmuntenden dienst kunnen doen, in verband met de taak, die zij te vervullen hebben, de vrijkomende 21 c.M. kanons No. 2, wier doorboringsvermogen dubbel zoo groot is als dat der kanonnen, die er thans staan en die ons, men vergeve mij de oneerbiedigheid, sterk aan de houten parade-kanonnen der Chineezers doen denken.

Hoedanig, van welk type, moeten de schepen zijn, die in de stelling den Helder de landmacht moeten helpen?

1) Het kanon van 24 c.M. L/40 No. 2 der Koninklijke Marine kost met affutage enz. f 310,755.

Volgens de „Mitteilungen aus dem Gebiete des Seewesens“, 1905, bladz. 165 kosten de kanonnen van het Amerikaansche slagschip *New Hampshire* de volgende bedragen: het kanon van 30,5 c.M. f 129,110; het kanon van 20 c.M. f 42,855; het kanon van 17,8 c.M. f 35,887. Alles zonder affluit en wat daarbij behoort.

Behalve torpedovaartuigen (waarover later), die wij op verschillende plaatsen behoeven, zijn in onze voornaamste stelling den Helder noodig: zeewaardige schepen met zoo weinig mogelijk bovenbouw, van middelmatige snelheid, met niet te groote brandstofbergplaats, dengdelijk beschermd, bewapend met zwaar geschut, voorzien van één onder water lanceerbuis, zonder ram en van geringen diepgang. (Dit laatste met het oog op de Vliestroomen) Ziedaar de eischen, die ik, als leek, aan onze grootere oorlogsschepen stel, eischen die ik achtereenvolgens zal behandelen.

1e. De schepen moeten zee waardig zijn en bij alle gesteldheid zee kunnen bouwen, zooals onze *Regentessen*. Monitors en daarmede gelijkstaande vaartuigen, die niet altijd in staat zijn, de landmacht noodzakelijke hulp te bieden, komen dus te vervallen. De bovenbouw moet zoo beperkt mogelijk zijn, want deze is niet anders dan een uitmuntende kogelvangervanger. Een geestige Franschman noemt deze „des nids à obus”, dus geen vogel- maar kogelnestjes. Toen keizer WILHELM de Hoche aanschouwde, was zijn eerste uitroep: „Wat een prachtige schijf”. Nog zijn de Franschen op dit punt niet genezen: legt men naast elkander de plannen bijv. van *King Edward VII* en de geprojecteerde Fransche slagschepen, dan zal men zien hoezeer door eenvoud en weinig trefoppervlakte de Engelschen het van de Franschen winnen.

2e. Middelmatische snelheid. Dit punt behandelende, komen mij de woorden voor den geest van den kundigen, helaas te vroeg overleden Kolonel DE BRUYNE: „Het merkwaardig verschijnsel doet zich voor, dat terwijl in de maatschappij in het algemeen jongere menschen meer vooruitstrevend zijn, zelfs wel eens te veel vaart loopen dan zij, die een meer gevorderden leeftijd bereikt hebben, in de Marine-vereeniging het omgekeerde wordt waargenomen”. Hoewel niemand — ten minste van het mannelijk geslacht — gaarne hooren wil „ge zijt nog zoo jong”, wijl deze uitdrukking vaak een bedekt verwijt inhoudt van weinig ervaring, moet ik toch eerlijk verklaren, dat

ik mij op dit punt nog zoo jong gevoel, als ware ik pas geboren, omdat ik van het nut eener groote snelheid voor de schepen, die in ons vaderland moeten worden gebruikt, geenszins overtuigd ben.

De Russisch-Japansche oorlog heeft ons omtrent het nut eener groote snelheid niets geleerd. De zeeslagen van 10 Augustus, 1) toen op *Cesarewitch* Admiraal WITHÖRT den dood vond; van 14 Augustus, toen *Rurik* zonk, hebben eerder tegen dan vóór de snelheid gepleit en met alle recht schrijft de Engelsche Admiraal Sir CYPRIAN BRIDGE in „*Naval Annual*” van 1905: „Zij, die eenig bewijs verwacht hebben van de waarde eener groote snelheid gedurende de krijgsv verrichtingen ter zee in het jaar 1904, zullen zich teleurgesteld voelen”. Daarna volgt eene opsomming van de vele teleurstellingen, die de snelheid heeft veroorzaakt. (Mitt. XXXIII, 662)

Sommigen halen den zeeslag van Tsoesjima, 27 en 28 Mei 1905, als bewijs aan van de waarde eener groote snelheid. Maar, men vergete toch niet, dat de Japanners volkomen op de hoogte waren van het doen en laten der Russen; zelfs de volgorde der Russische schepen was voor hen geen geheim, daarom konden zij van te voren eene gunstige positie kiezen, zonder dat de snelheid daar iets mede te maken had. *Oleg*, *Aurora* en *Zemcug*, de snelle kruisers van Admiraal ENQUIST, zij ontkwamen bijna ongedeerd naar Manila, maar zij ontkwamen op eene wijze, die KLADO „une effroyable tragédie”, die DAVELUY „une fuite” noemt en waarvan hij getuigt:

1) Bij dezen slag waren ook snelle kruisers aanwezig, o. a. *Askold* (23 mijl) *Diana* (20 mijl) *Pallada* (20 mijl). Over de houding dezer kruisers in den strijd schrijft DAVELUY: „C'est alors que se produisit un fait extraordinaire. Le commandant de la division des croiseurs s'inspirant de la manoeuvre des galères de CLÉOPATRE à la bataille d'Actium, signala à ses bâtimens de le suivre et s'éloigna à toute vitesse”. *Askold* en *Diana* ontkwamen en werden in neutrale havens ontwapend. Zij bestaan nog. Mocht Rusland ooit weer in een oorlog worden gewikkeld, dan kunnen *Askold* en *Diana* en *Oleg* en *Aurora* en *Zemcug* wederom — niet deelnemen aan, maar — tegenwoordig zijn bij den strijd en dan, dank zij hunne groote snelheid vluchten!!

»l'Oleg qui conduit la division des croiseurs jette une note comique ; ne sachant que faire il suit son matelot d'avant comme un aveugle suit son chien". In den zeeslag bij Tsoesjima moesten zoowel de Russen als de Japanners zich schikken naar hunne langzaamste schepen, wat voor Rusland op ± 13 , voor Japan op ± 14 mijl neerkwam. De schepen, die dat niet deden . . . lieten gewoon weg de anderen in den steek en namen de vlucht. Daar dient toch de snelheid niet voor! Zoolang de vloot niet bestaat uit slagschepen van homogene snelheid, begeleid door snellere kruisers enz., zal dit bezwaar zich altijd voordoen en nutteloos maken al wat aan bewapening en bescherming en kosten, ter wille der snelheid, is ten offer gebracht.

Anderen zullen opwerpen : Na den slag bij Tsoesjima ver grooten de mogendheden de snelheid hunner slagschepen. Hierop zij geantwoord : *a.* Niet alle mogendheden doen dit; Japan bijv., dat het toch wel het best zal weten, stelt zich op zijne nieuwste slagschepen tevreden met slechts een kwart mijl meerdere snelheid, (18,25 tegen 18 mijl). *b.* Het kan niet worden ontkend, dat verscheidene mogendheden de snelheid vermeerderen. Duitschland eischt van de schepen der S klasse 19,5 mijl tegen 18 van de *Deutschland*, Frankrijk verhoogt de snelheid van 18 op 19 mijl; aan *Dreadnought* geeft Engeland zelfs een vaart van ± 21 mijl; maar dat mag voor ons geene reden zijn, hun voorbeeld te volgen. Voor hen kunnen daartoe redenen aanwezig zijn, die bij ons ontbreken. Genoemde zee-mogendheden hebben vloten, die in open zee slag moeten leveren en moeten kunnen jagen of wijken; zij kunnen er belang bij hebben om zware slagschepen spoedig op een critiek punt der vijandelijke kusten aanwezig te doen zijn, zonder dat de vijand tijd heeft gehad, eene voldoende zeemacht aldaar bij een te brengen; het zou ook kunnen gebeuren, dat eene grootere snelheid hen bij een slag in open zee in staat zou stellen, eene gunstiger positie te kiezen dan hunne tragere vijanden, maar deze en andere redenen ontbreken bij ons geheel. Ons optreden is zuiver defensief, wij hebben geen zeeslag te leveren tenzij

misschien tegen kleinere of soortgelijke vaartuigen; bij ons kan er geene sprake zijn van gejaagd te worden gedurende langeren tijd, omdat wij ons nooit te ver van de kusten mogen verwijderen en ons spoedig op onze stelling moeten terugtrekken. De mogendheden, die de snelheid harer schepen vermeederen, vergrooten ook die schepen zelve met duizenden tonnen 1) en geven hun zulke reusachtige afmetingen, dat wij aan het bezit van zulke zeekasteelen zelfs niet kunnen denken. Als ter zijner tijd in onze Kamers een schip zal worden voorgesteld van slechts $\frac{1}{3}$ der afmetingen van *Dreadnought*, die eene waterverplaatsing heeft van 19000 ton dan zullen wij wat hooren! Voor de schepen ter verdediging van ons land is eene snelheid van 15 mijl ruim voldoende. Uit die vermindering der snelheid zal, ook al door inkrimping van het machinekamerpersoneel, eene groote gewichtsbesparing voortkomen, die uitmuntend zal kunnen gebruikt worden tot verbetering van bewapening en bescherming.

Daarenboven vermindert dikwijls zeer spoedig de snelheid, die bij den proeftocht is behaald. In „La Bataille de Tsoushima” schrijft de Kapitein ter zee N.L. KLADO op bladz. 10: „De schepen, waarop alles aan de snelheid is opgeofferd, waar om deze te verkrijgen, alles is geordend, geregeld, gedrongen; die met dit doel voorzien zijn van ingewikkelde, teere machines, eischend de bijzonderste zorg, het zorgvuldigste onderhoud en die er in geslaagd zijn eene waarlijk verrassende snelheid bij hunne proeftochten te verkrijgen, daarbij kolen gebruikende van uitnemende hoedanigheid, met de meeste zorg uitgekozen, dank eindelijk aan de medewerking van kundige machinisten en stokers bij die gelegenheid gezonden door de fabriek, bij wie ze gemaakt zijn . . . die schepen zijn juist degenen, die het meest hunne snelheid zien verminderen”.

1) De displacementston = 2240 Eng. Pond = 1016 K.G., maar wordt in landen, die het decimaal stelsel gebruiken veelal op 1000 K.G. gerekend. Onder tonnen waterverplaatsing verstaat men het aantal M³. verplaatst zeewater, zoodat het gewicht 1,016 maal zooveel gewichtstonnen van 1000 K.G. bedraagt. (L'HONORÉ NABER „Zeemanshandboek”, I, 360)

Aan het ketelvraagstuk waag ik mij niet. Wij hebben genoeg kundige vaklui in onze Marine, die zeer goed kunnen uitmaken, welke ketelsoort het best aan deze soort schepen past.

Groote ruimte voor kolenberging behoeft ook niet te worden afgestaan, men zou zelfs met bescheidener plaats zich tevreden kunnen stellen dan op de *Jacob van Heemskerck* daaraan is verleend.

Van meer belang dan de snelheid, waarvan DAVELUY zoo juist getuigt: »Elle est l'auxiliaire de la force, elle ne peut la remplacer», is :

3e. De b e s c h e r m i n g. Willen onze oorlogsschepen hunne taak goed vervullen, dan zullen zij natuurlijkerwijze ook zijn blootgesteld aan des vijands vuur. Als zij daartegen niet zijn beschermd, dan zijn ze, bij de juiste treffers, die thans worden verkregen, in minder dan geen tijd in den grond geboord. Oorlogsschepen 1) zonder bescherming zijn tegenwoordig geene oorlogsschepen meer ; het zijn éclaireurs, aviso's, mailbooten of hoe men ze noemen wil. De tijd der beschermde kruisers, der pantserdekschepen, zoo die er al ooit geweest is, is voorbij, en de beschermde kruisers van zwaar geschut te voorzien geeft ook niets. Dat zwaar geschut houdt de vijandelijke projectielen niet tegen en heeft, als ik in deze hooge vergadering de vergelijking gebruiken mag, wel iets weg van eene vlag op eene modderschuit. Alle zeeslagen bewezen de noodzakelijkheid van het pantser. Vijf Japansche kruisers, van het modernste geschut voorzien, konden in 1895 bij den slag vóór de *Jaloe* de pantserschepen *Ting Yen* en *Chin Yen* niet tot zinken brengen. De *Cesarewitch*, blootgesteld aan een verschrikkelijk vuur, bleef zoo goed als ongedeerd in zijne vitale deelen. Twee treffers uit Japansche 30,5 c.M. kanonnen bleven o.a. zonder eenige uitwerking op voorste en achterste geschutturen en toen dit ongelukkige schip op zijne doorreis naar *Liba* eenige dagen te *Brest* vertoefde, verklaarden ooggetuigen, dat, op eenigen afstand gezien, dit schip in eenzelfden goeden staat scheen te zijn als de Fransche sche-

1) Torpedovaartuigen niet inbegrepen.

pen, die geen gevecht hadden medegemaakt. Van Tsoesjima zegt Kapt. KLADO op pag. 241: „L'énorme importance du cuirassé et surtout du cuirassé bien construit” (daar komen we straks op terug) »se confirme une fois de plus. Tous les cuirassés et croiseurs cuirassés japonais restèrent en effet intacts.” DAVELUY getuigt: „... à Sasebo on s'aperçut que l'*Orel* n'avait pas une seule plaque de cuirasse perforée. Les superstructures étaient très endommagées, mais les oeuvres vives étaient indemnes. A ce point de vue, il était dans le même état que le *Tsésarevitch*”. (pag. 145)

Maar, zal men zeggen, *Imperator Alexander III* en *Borodino* dan? Deze twee slagschepen waren zwaar gepantserd en werden toch door het Japansche vuur bij Tsoesjima in den grond geboord! Zeker, Mijne Heeren, dit is ook geschied, maar het is niet aan de bescherming, maar wel aan andere oorzaken te wijten. Deze schepen moesten doorgaan voor een verbeterd type *Cesarewitch*, maar bij den bouw werden zoo grove fouten gemaakt, dat zij integendeel een verminderd type *Cesarewitch* werden. Door overbelasting met kolen was hun diepgang daarenboven zeer vermeerderd, met het gevolg dat het gordelpantser geheel onder en het huidpantser slechts 6 d.M. boven de waterlijn was. Eindelijk had men nog de curieuse onvoorzichtigheid om de kolen, die voor de vuren benoodigd waren, niet van boven, van den overlast, te nemen, maar van onderen uit de kolenruimen. Hoe buitengewoon de stabiliteit daardoor verhoogd werd, behoeft wel niet te worden gezegd. Wat *Borodino* en *Imperator Alexander III* ook geleerd hebben . . . niet het failliet van de bescherming.

De aanbouw van nieuw materieel door de mogendheden betreft dan ook steeds gepantserd materieel, waarbij men er op uit is, de gepantserde oppervlakte te verlengen en te verhoogen. Het onbeschermd laten van vóór- en achterschip komt niet meer voor. *King Edward VII* heeft, evenals *Lord Nelson*, een doorlopenden gordel. Was een klein gedeelte van het achterschip der *Kaiser's* nog onbeschermd, dit euvel is op *Braunschweig* verholpen. Ook het huidpantser wordt hooger

opgetrokken, men vergelijkte bijv. *King Edward VII* met *London*; *Katori* met *Schikishima*, *Deutschland* met de *Kaiser's*. Op al de genoemde schepen is de grootste dikte van het gordelpantser ongeveer 230 m.M. *Dreadnought* krijgt zelfs een pantsergordel van 305 m.M.

Welke bescherming moet nu op onze pantserschepen worden aangebracht? De gordel behoort te zijn in het midden 200 m.M., afnemend naar voren en achteren resp. tot 150 en 100 m.M. In 1898 is reeds in „De Nederlandsche Marine” gewezen op het nut om den gordel onzer pantserschepen te verzwaren. Voor dat *Tromp* op stapel werd gezet, is ten eerste aangedrongen om, als de pantsergordel dan geen 200 m.M. zijn kon, dezen dan minstens met 25 m.M. te verzwaren. („De Tijd” 28 Sept. 1902.) Zeker zou het gewenscht zijn, een huidpantser aan te brengen, maar wijl dit om het meerdere gewicht misschien niet geschieden kan, dat dan de gordel ten minste 35 c.M. hooger worde opgetrokken, zoodat die bij toegeladen lastlijn 95 c.M. boven water is. De normale hoogte van een gordelpantser is 2,20—2,60 M., bij ons 1,90 M., waarvan (officieel) 60 c.M. boven de waterlijn. Iet wel slechts 6 d.M. Bij een beetje golfslag zal het schip bij ieder raakshot even boven het pantser, met onverzadelijke tengen het zeewater inzwelgen, zullen wij hetzelfde zien gebeuren als op *Oslibija* en *Borodino* bij Tsoesjima. Dan nog eene vraag: Is ons pantser werkelijk 60 c.M. boven het water, daalt het soms niet tot de helft en misschien nog daar beneden? Nog steeds hebben wij — helaas — in Indië schepen noodig van het type *Regentes* en als zulk een schip met gevulde magazijnen en overvulde kolenbergplaatsen uit Patria vertrekt, of als bedoelde schepen in eenzelfde conditie in Indië worden uitgezonden, is dan hun pantsergordel niet misschien wel gelijk met de waterlijn. 't Is maar eene vraag, maar eene vraag, die niet zonder reden gesteld wordt.

Ook het geschut moet voldoende beschermd zijn. Eene bescherming van 200 m.M. als op de *Tromp* aan de zware kanonnen is gegeven, is wel niet bijzonder groot maar toch

niet bepaald onvoldoende te noemen. De 15 c.M. kanons zijn op genoemd schip in gesloten torens opgesteld, dit is zeer zeker eene verbetering, maar . . . als een granaat het schip raakt onder een dier 15 c.M. kanons dan is er veel kans, dat dit kanon met toren en al eene luchtreis gaat maken, omdat de toren niet is doorgetrokken tot aan het pantserdek. De eenige steun, die verleend wordt, is de gepantserde munitiekoker. Naar aanleiding van deze door Minister KRUYSS voorgestelde torens of gesloten schilden werd in „De Tijd” van 22 Sept. 1902 geschreven: „De groote vraag nu is of die torens op dezelfde wijze als de commandotoren zijn aangebracht, of dat ze gepantserd zijn doorgetrokken tot aan het pantserdek. In het eerste geval is het aanbrengen van gesloten schilden evenvoudig geld weggooien, omdat dan de bedieningsmanschappen wel van achteren beter beschermd worden tegen de scherfwerking, maar de mogelijkheid even goed blijft bestaan, dat een granaat onder het stuk ontploft en toren met kanon vernielt.” *Cesarewitsch* is wederom ons voorbeeld. Een projectiel van 30,5 c.M. trof het fundament van den voorsten geschuttoren na een 1 M. hoog en breed gat in de huid van het schip te hebben geslagen. Een zelfde trefler had plaats aan bakboordzijde onder den achtersten geschuttoren, openende een gat van 2 M. hoog en breed in den zijwand van het schip. Waren de geschuttorens niet gepantserd doorgetrokken tot aan het pantserdek, dan zouden die twee projectielen zoo goed als zeker de vier zware kanonnen buiten werking hebben gesteld, terwijl zij nu zonder uitwerking bleven.

Hoewel het natuurlijk de voorkeur verdient om ook het lichtere snelvuurgeschut van 7,5 c.M. door batterijpantser te beschermen, zooals o. a. op *Tennessee* geschiedt, moet op onze schepen, wegens de groote gewichtsvermeerdering, die daaruit voorkomen zou, met schilden worden volstaan. Eene dikte als de schilden op de *Regentes* hebben is voldoende.

Eenigen tijd geleden is er ernstig sprake van geweest, deze schilden weg te laten, wjl de kans nog altijd blijft bestaan, dat de bedieningsmanschappen achter de schilden door scherf-

werking zullen worden getroffen. Dat is juist, maar als er geene schilden zijn, kunnen zij toch óók door scherfwerking worden getroffen; het schild is geen magneet, die de springstukken tot zich trekt. Het meeste letsel zal toch wel altijd worden aangebracht door de aankomende projectielen en daartegen geeft het schild (met eene dikte als op de *Regentes*) ook al door zijne eigenaardige vorming eene zeer goede beschutting. De Russisch-Japansche oorlog heeft duidelijk het nut der schilden doen uitkomen. Terwijl bijv. op de *Warjag* alle bedieningsmanschappen der stukken, die geen schild hadden, buiten gevecht waren gesteld, zijn de schilden op de *Askold* niet doorboord. 1)

4e. Van het hoogste gewicht is de b e w a p e n i n g. Het spreekt van zelf, dat eene reusachtige bewapening als op de nieuwste slagschepen wordt aangebracht, nooit door ons zal kunnen worden verkregen. 8 kanonnen van 28 c.M. en 12 van 19 c.M. op één schip; of wel 4 van 30,5, 12 van 25,4 en 12 van 12 c.M. zullen wij nooit op eenig oorlogsschip van ons kunnen vereenigen. Toch dunkt het me niet onmogelijk om onze schepen van 5200 ton krachtiger te bewapenen dan thans het geval is. Vooral de zware kanonnen vragen versterking. De zeeslagen van den laatsten tijd hebben zonneklaar bewezen de groote waarde van het zwaar geschut en de ongenoegzaamheid der middelbare kanonnen. Een der conclusies van »Mitteilung. a. d. Geb. d. Seew.» is aanbouw van slagschepen, »armiërt mit mächtigster schwerer Artillerie». In eenzelfde geest vraagt »Le Yacht»: „.... l'abandon complet des calibres moyens impuissants contre la cuirasse. L'artillerie des futurs bâtimens n'est plus constituée que par de grosses pièces pour le combat d'escadre; de petites

1) Auf dem geschützten Kreuzer *Askold* wurde kein 15 c.M. Geschützschild durchschossen oder beträchtlich verbogen. („Mitteilungen" 1905, bladz. 661).

Sur l'*Askold* les masques de pièces n'ont pas été percés; sur le *Varyag*, dont les pièces n'avaient pas de masques, tous les servants ont été rapidement mis hors de combat par les éclats des coups courts („Le Yacht" 1905, page 577).

pièces à tir rapide pour la défense contre les torpilleurs". Het ware daarom dan ook zeer te wenschen geweest indien op de *Heemskerck* niet het middelbaar, maar het zwaar geschut ware versterkt.

Daarop heeft ook Leeuwarden's afgevaardigde in de Kamer gewezen. Deze afgevaardigde, die er »zich herhaaldelijk over verbaasde, dat de Kamer op zeer belangrijke vragen van militairen aard met een kluitje in het riet werd gestuurd", (bladz. 885 Hand.) heeft de vraag gesteld of 't niet mogelijk is, in plaats van 1 kanon van 24 c.M. vóór en 1 dito achter, te plaatsen 1 van 31 of 33 c.M. vóór en 1 van 21 c.M. achter. Met het kanon van 31 c.M. zal wel het kanon van 30,5 c.M. bedoeld zijn en wat het 33 c.M. kanon betreft, hierbij dient opgemerkt te worden, dat kanonnen van dit kaliber niet meer worden aangewend. Amerika, dat deze kanonnen nog het langst heeft gebruikt, is er reeds sinds zes jaar van teruggekomen. Zeker zou het wenschelijk zijn — indien nog mogelijk — het zwaar geschut op de *Heemskerck* te verzwaren, niet echter op de wijze, die zoo juist is aangegeven. In dat geval zou het hekvuur onzer schepen te veel worden verzwakt, terwijl het zeer goed mogelijk kan zijn, dat onze schepen, wijkende voor eene vijandelijke macht, juist een krachtig retraitevuur van noode zullen hebben, en daarvoor is één 21 c.M. kanon wel wat zwak. Meer aanbevelenswaardig zou ik het daarom vinden om in den voorsten toren 2, in plaats van 1 24 c.M. kanons te plaatsen. Zulk eene bewapening zou ook meer strooken met de taak, die onze schepen hebben te vervullen. Juist door den toestand onzer kusten en toegangen tot de stelling *H e l d e r* zal de vijand betrekkelijk dicht onze kusten moeten naderen en dan is de uitwerking der 24 c.M. kanonnen zeer groot, daar deze — zooals in de Memorie van Toelichting van 1905 vermeld wordt — onder de gunstigste omstandigheden op 4000 M. afstand nog 300 m.M. gehard nikkelstaal doorboren. Verdere voordeelen zijn dan nog: 1e. Eenheid van bewapening, waardoor de kanons kunnen verwisseld worden en éénzelfde munitie over 3 vuurmonden kan worden verdeeld, terwijl anders

voor 2 verschillende kanonnen ook 2 soorten munitie moeten worden geborgen. 2e. Snelheid in het vuren. 3e. Gemakkelijker vuurleiding en oefening voor de bemanning. Is die verandering desnoods met opoffering van 2 15 c.M. snelvuurkanons nog mogelijk? Het voorbeeld van Frankrijk ten opzichte van *E. Quinet* en *W. Rousseau* maakt ons ongeuegd om die vraag nu maar dadelijk met neen te beantwoorden, schoon men volstrekt niet blind mag zijn voor de groote technische moeilijkheden. 't Is geen eenvoudig reken-sommetje 2×15 is 30 dus nog 6 meer dan 24! Het kanon van 15 c.M. No. 5 weegt 5200 K.G., het 24 c.M. 24,800 K.G. zonder affutage, maakt dus een verschil van 14,400 K.G. Daarbij komt, dat de vergrooting van den geschuttoren voor de twee kanons van 24 c.M. meer in gewicht bedraagt dan de schilden der 15 c.M. kanons, die komen te vervallen. Projectiel en lading, die bij het 15 c.M. resp. 41 en 17,6 K.G. wegen, zijn bij het 24 c.M. kanon 170 en 48,4 K.G. zwaar, terwijl ook affutage enz. veel zwaarder is.

Als middelbaar geschut is bij ons het snelvuurkanon van 15 c.M. No. 5 in gebruik. Hoewel niet kan worden ontkend, dat het doorboringsvermogen van dit kanon (aan den mond 54,5 c.M. smeedijzer) veel grooter is dan van het 15 c.M. kanon No. 1, zooals op de *Kortenaer* staat (42 c.M.) heeft No. 5 deze eigenaardigheid, dat geene éénheidspatronen kunnen worden gebruikt, lading en projectiel afzonderlijk moeten worden aangebracht, wat dus de vuursnelheid zeker niet verhoogen zal. Hoofdoorzaak hiervan: de geringe ruimte der niet tot aan het pantserdek doorgetrokken gesloten schilden.

Als lichter geschut wordt algemeen gebruikt het 7,5 of 7,6 c.M. snelvuurkanon. Dit kaliber is tot afweer van torpedo-vaartuigen het meest geschikt en daarmede kan ook op onze schepen worden volstaan.

De geheele bewapening van het schip voor de stelling den Helder zou aldus bestaan in 3 kanonnen van 24 c.M., 4 van 15 c.M., 8 van 7,5 c.M., en één o. w. lanceer-inrichting. Voldoende munitie moet worden medegenomen,

wijl in den jongsten krijg gebleken is, dat ook uit de zware kanonnen veel schoten worden gelost. Zoo kregen bijv. de Japanners in den slag van 14 Augustus gebrek aan munitie voor hunne zware kanonnen, vandaar dat thans door hen de munitievoorraad op 80, in plaats van 60 projectielen wordt gebracht.

Behalve de zoo juist beschreven pantserschepen, die Helder als uitvalshaven en verblijfplaats moeten beschouwen, hebben wij nog andere schepen noodig: torpedovaartuigen. Niet alleen voor de stelling den Helder, maar voor de verdediging en bewaking van onze geheele kustlijn zijn torpedovaartuigen van onberekenbaar nut, zijn ze noodzakelijk; want de toestand onzer zeegaten, havens en toegangen is volstrekt nog niet zoo, dat de verdediging er van, alléén door de landmacht, zonder de hulp der Marine, geschieden kan. Beginnen wij met IJmuiden. Als er één toegang prachtig te verdedigen is, als er één haven oninneembaar kan worden gemaakt, dan is het wel IJmuiden, dat toegang geeft midden in de stelling Amsterdam. Die toegang wordt — de versperringen buiten bespreking latende — verdedigd door een fort, dat op 1600 M. afstand van de havenhoofden gelegen en bewapend is met 5 kanonnen van 24 c.M. L/30 en 2 kanons van 15 c.M. L. A. in één koepeltoren. Al dadelijk kunnen wij zeggen, dat de ligging van dit fort, evenals van de Harssens, ongunstig is. Voldoende in alle opzichten is de bewapening zelve ook niet. De 24 c.M. L/30 doorboren op 2000 M. afstand eene smeedijzeren plaat van 43 c.M. Een *King Edward VII*, een *Braunschweig*, liggende op 400 M. afstand van den havenmond, kunnen dus op hun gemak het fort blijven beschieten, zonder dat zij in hunne vitale deelen door het fort kunnen worden gedeerd. Kon nu door de snelheid van het vuren nog maar eenige compensatie worden verleend, dan was 't nog wat, maar de kanonnen schieten zoo tergend langzaam, dat men er wanhopig onder zou worden. Voor ieder gericht schot zijn 6 minuten noodig. Zooals bekend, is in Engeland het reuzenslagschip *Dreadnought* te water gelaten. Het is bestemd om vlaggeschip te worden

van een eskader van zeven slagschepen type *King Edward VII*. Deze scheepsmacht is in staat om in één minuut meer dan 20 ton metaal (20000 K.G. ijzer of staal) op één punt te lanceeren. Gesteld, dat het fort IJmuiden weerstaat aan dien ijzerhagel, neerkletterend op en tegen zijn dak, dan zal daar door het reeds zoo langzame vuur zeker nog trager worden. Al even treurig is het gesteld met de 15 c.M. kanons in den pantserkoepel. Deze kanonnen staan officieel bekend als L. A. en telkenmale als ik deze letters lees, denk ik aan „Langzaam Achterlaad”. Zij doen $2\frac{1}{2}$ minuut over één schot en het gevolg is, dat eene torpedoboot van 26 mijl, 2006 M. verder is voor dat het 15 c.M. kanon weer tot vuren gereed is! De g e h e e l e bewapening van het fort IJmuiden brengt ons eene episode in herinnering uit het leven van den onsterfelijken PICKWICK en zijne clubgenooten. WINKLE, de geweldige jager, maakt aanstalten om te schieten op reeds ver weggevlagen patrijzen en geeft aanleiding tot de volgende opmerking van den langen boschwachter: „Binnen vijf minuten zullen wij wel een nieuw koppel vinden, als mijnheer nu maar begon te vuren, dan zou hij misschien het schot juist uit den loop krijgen tegen dat ze opvliegen”.

Stellen wij eens daartegenover de vuursnelheid van het scheepsgeschut der zoo pas genoemde slagschepen: „Nous avons 1) assisté à la manoeuvre des 30,5 c.M. (*King Edward VII*) et constaté montre en main, qu'après un premier coup parti on peut envoyer le deuxième avec la même pièce au bout de 40 secondes seulement”. De 28 c.M. kanonnen van *Braunschweig* kunnen 3 schoten in de 2 minuten lossen. Het kanon van 27,44 c.M. (Fransch model, 1902) kan tweemaal per minuut, de 23 c.M. kanons der Engelschen ruim tweemaal per minuut vuur geven. H o e schiet *King Edward VII* 2): Während der kriegsmässigen Schieszübungen der Atlantischen Flotte vor Tetuan hatte das Flaggeschiff *King Edward VII* ein ganz

1) „Le Yacht” No. 1428, page 455.

2) „Mitteilungen” XXXIV, bladz. 67.

bemerkenswerter Trefferresultat aufzuweisen, indem hierbei bei einer Geschwindigkeit von 15 Knoten und bei einer Schuszdistanz von etwa 5500 M. mit den 30,5 c.M. Geschützen 10 Treffer unter 11 Schüsse erzielt würden". Als het vriendschappelijk bezoek der Engelschen eens onvriendschappelijk herhaald werd Mijne Heeren — dan zag 't er voor IJmuiden niet schitterend uit.

Het is dus m. i. dringend noodzakelijk, een nieuw fort aan den anderen kant van de haven te bouwen, bewapend met 4 kanonnen van zwaar kaliber (minstens 28 c.M.) liefst paarsgewijze in draaibare torons gesteld, maar zóó geplaatst, dat hun vuurcirkel véél, véél grooter is dan die der kanons in het thans bestaande fort. Vervolgens de spoedige vervanging van de 15 c.M. kanons door kanonnen van 15 c.M. snelvuur N°. 4, wier vuursnelheid minstens dertien maal grooter is.

Maar al wordt ook deze noodzakelijke verbetering in IJmuiden aangebracht, dan kunnen wij aldaar toch de Marine niet missen. Hoe kan de Marine helpen? Niet met schepen als in den Helder noodig zijn, maar wel met torpedovaartuigen. Zoals Admiraal ROËLL in de Memorie van Toelichting voor 1900 schreef, „kunnen de schepen niet in de havenkom manoeuvreren"; hoogstens zouden wij, zoolang de forten niet verbeterd zijn, er een paar monitors kunnen plaatsen. De verdediging is hier de torpedo. Over dit wapen worden na den Russisch-Japanschen oorlog de meest tegenstrijdige meeningen verkondigd. Sommigen verheffen hemelhoog de uitkomsten, door de torpedo verkregen, anderen vinden die uitkomsten bedroevend. Ook hier is wederom de middenweg te zoeken. De eerste aanval van torpedovaartuigen (10 destroyers van 275—305 ton) geschiedde in den nacht van 8 Februari 1904. Oogenschijnlijk onder de meest gunstige omstandigheden had die aanval plaats; de doelen lagen stil, de Japansche destroyers konden tot betrekkelijk korten afstand naderen (\pm 800 M.) wjl de enkele Russen, die de wacht hadden, hen voor Russische jagers aanzagen en toch troffen van de 23 gelanceerde torpedo's slechts 3 het doel, en geen van deze drie kon een enkel schip tot

zinken brengen. Hierbij zij aangemerkt, dat, hoewel de drie torpedo's geen schip hebben doen zinken, zij toch de twee slagschepen *Retwisan* en *Cesarewitch* buiten gevecht hebben gesteld. Maanden en maanden heeft hunne herstelling geduurd en het is volstrekt niet onmogelijk, dat den 10en Augustus zich op de *Cesarewitch* de naweeën van 10 Februari nog geducht hebben doen voelen. De uitstekende bescherming, die, juist tegen de werking der torpedo's, aan *Cesarewitch* gegeven was, zal vervolgens ook zeker het hare er toe hebben bijgedragen om de uitwerking der torpedo's te verzwakken en te beperken. Het „Marineblad” 1) geeft vervolgens eene zeer aannemelijke verklaring, waarom zoo vele torpedo's het doel niet hebben bereikt en meent, dat door de lage temperatuur van het zeewater het zeer wel mogelijk is, dat de torpedo's tengevolge van ijsvorming hebben gestopt, na 500 à 600 M. te hebben afgelegd. Wij kunnen dus ook volstrekt niet toegeven, wat Admiraal Sir CYPRIAN BRIDGE schrijft in „Naval Annual” van 1905: „De onbeduidende gevolgen, die de automobiele torpedo heeft veroorzaakt, is wellicht het meest opvallende van den tegenwoordigen oorlog”. In ieder geval heeft de torpedo schitterend revanche genomen bij Tsoesjima, waar *Kniaz Suvarof*, *Navarin*, *Sissoi Velikij*, *Admiral Nachimov* en *Wladimir Monomach*, door haar ten onder zijn gegaan.

De leeringen, uit dezen oorlog ten opzichte van torpedo-booten te trekken, zijn m. i.: 1e. dat de torpedobooten van niet te geringe displacement mogen zijn; 2e. dat de te gebruiken torpedo eene middellijn hebben moet van 45 c.M., wyl die van \pm 38 c.M. van te geringe uitwerking zal zijn op moderne slagschepen; 3e. dat de lanceerafstand — hoe dan ook theoretisch daarover geredeneerd wordt — niet boven 700 M. behoort te gaan; 4e. dat de aanval, wil deze kans van slagen hebben, niet door enkele, maar door meerdere torpedobooten moet geschieden, door eene wolk van torpedo-booten, zooals ik eens ergens gelezen heb; 5e. dat de torpedo-

1) „Marineblad”, 20e jaargang, bladz. 483.

booten een steunpunt moeten hebben, waarop zij zich spoedig kunnen terugtrekken, hetzij een dichtbij zijnde haven, hetzij het eigen eskader.

In verband met het voorlaatste punt ben ik het dan ook geheel oneens met hetgeen Admiraal ROËLL in de Memorie van Toelichting van de begrooting van 1900 schrijft, dat in IJmuiden en Nieuwen Waterweg met 3 torpedobooten kan worden volstaan. Minstens het driedubbele aantal is noodig; een aanval door 3 torpedobooten zal op niets dan op het verlies ervan uitloopen. Het type groot model torpedobooten, dat wij reeds hebben, is voor ons land uitmuntend geschikt.

Nevens torpedobooten hebben wij ook behoefte aan torpedojagers, niet zoozeer als verkenners, dan wel als beschermers van eigen torpedobooten en bestrijders der vijandelijke. Het is gebleken, dat destroyers uitmuntend een eskader kunnen begeleiden, en als de Russen van hunne jagers niet meer voordeel hebben genoten, dan ligt dat voor een groot gedeelte hieraan, dat zij hen aan hunne eigenlijke bestemming onttrokken. In ernstige actie met den vijand zijn zij bijna niet geweest, geen aanval van torpedobooten hebben zij afgeslagen, zij bleven maar bij de groep transportschepen, die „sta in den weg” bij Tsoesjima, en maakten zich voorts verdienstelijk bij het redden der manschappen van getorpedeerde schepen. Dit is zeker heel mooi, maar het ware veel beter geweest, als zij zich meer beijverd hadden, de vijandelijke torpedo-aanvallen af te weren, dan hadden zij niet als reddingsbooten behoeven dienst te doen. Het is dus aan te nemen, dat eene vijandelijke vloot zich zeker van jagers zal doen vergezellen, die tot vrij dicht bij de haven zullen kunnen komen. Onze torpedojagers zullen dus iets krachtiger dan van andere mogendheden behooren te wezen en daarom — eenigszins wijzigend het Amerikaansche type — eene waterverplaatsing moeten hebben van \pm 400 ton, 27 mijl snelheid, bewapend met 2 kanons van 7,5 c.M. (achter schild) 4 van 5 c.M. en 2 lanceerbuizen. Hoe veel torpedojagers hebben wij noodig? Op die vraag volgt weer het reeds gegeven antwoord: hoe meer hoe beter, doch

minstens 2 voor den Helder, IJmuiden, Waterweg.

Dezelfde soort materieel, dat voor IJmuiden noodig is, moet ook voor den Nieuwen Waterweg en de toegangen en gaten daarbeneden worden gebruikt. In dit opzicht ben ik teruggekomen van mijne vroegere meening over de kleine pantserschepen B. D. Ook de verdediging der toegangen tot de verschillende vaarwaters geschiedt beter van den wal dan door drijvend materieel. Zijn er voorloopig nog schepen noodig, dan zou men daar de 3 *Kortenaers* voor kunnen bestemmen, terwijl de *Regentessen* dan vrij blijven voor de stelling Helder.

Slechts uit pantserschepen en torpedovaartuigen moet dus, volgens mijne meening, het materieel bestaan, dat voor de verdediging van ons **Vaderland** is benoodigd. Hoe eerder alle oudere vaartuigen als: monitors, kanonneerbooten enz. worden opgeruimd, hoe beter. In een tegenwoordigen zeeoorlog zijn zij toch van geene waarde meer. Kunnen wij nu echter besluiten, dat bij de vloot, die voor de verdediging van onze vaderlandsche kusten is aangewezen, niets deugt, dat onze Marine in zulk een treurigen toestand verkeert, dat men gerechtigd is uit te roepen: „van alles is er . . . behalve eene strijdbare vloot”? Neen, Mijne Heeren, onze 14 groot model torpedobootten, type *Ophir* zijn uitmuntend, de 10 *Ardjoeno's* en de 3 *Nobo's* zijn volstrekt niet van waarde ontbloot; de eenige fout is, dat wij er te weinig van hebben. — Onze 4 pantserschepen, type *Koningin Regentes*, hoewel geene ideaal schepen, zijn voor de stelling den Helder zeer geschikt; de 3 *Kortenaer's* kunnen ook nog mededoen, al kan niet worden ontkend, dat zij beginnen te verouderen, wijl de 21 c.M. kanonnen van te klein kaliber zijn, en de pantsergordel van gewoon staal is vervaardigd maar het ongeluk wil, dat van onze beste schepen de tegenwoordigheid in Oost-Indië geëischt wordt. Daarom zou ik dan ook vooreerst voor ons vaderland geen ander materieel willen aanbouwen dan torpedovaartuigen. Krijgt Indië de schepen, waaraan het be-

hoefte heeft, dan komen van zelf de *Regentessen* voor de stelling den Helder vrij.

Thans zijn wij genaderd tot een hoogst gewichtig punt: de verdediging van onze Oost.

Dit onderwerp is zóó uitgebreid, dat, om het volledig te behandelen, een geheele avond nog verre van voldoende zou zijn. Vandaar, dat de meest mogelijke beperking en beknoptheid zal worden in acht genomen en alles onbesproken zal blijven, wat geen rechtstreeksch verband houdt met de schepen, waaraan m. i. Indië behoefte heeft. Dus: niets over het nut of onnut van het Departement van Marine in Batavia, niets over kazerneering, niets over kustverdediging. Ik zal mij slechts bepalen tot de vraag: Welke soort schepen hebben wij in onze Oost-Indische bezittingen noodig? Algemeen wordt aangenomen, dat wij aldaar aan betrekkelijk groote schepen behoefte hebben. Velen, die meenen, dat wij het in ons vaderland zeer goed zonder groote schepen kunnen stellen, betoogen toch de noodzakelijkheid om in Indië een eskader te onderhouden. „Zonder zeemacht — zeide Kolonel VAN ROSSUM in de vergadering van 25 Nov. 1904 dezer Vereeniging — zou er niets wezen, wat eene vreemde mogendheid aanleiding zou kunnen geven om onze neutraliteit te eerbiedigen.... Voor de zeemacht is dan ook de taak weggelegd om de bezittingen te verdedigen en de souvereiniteit van den Nederlandschen Staat te handhaven.... eene vloot alleen zal kunnen voorkomen, dat eenmaal de buitenbezittingen worden geroofd en dan later het geïsoleerde Java wordt geblokkeerd om zonder strijd te vallen” In de vergadering van 4 Maart 1904 van de Marine-vereeniging in den Helder zeide onze tegenwoordige Minister van Marine: „Nederland moet alles doen, wat het kan om in staat te zijn, zijne Oost-Indische bezittingen gewapenderhand te verdedigen. Onder hetgeen gedaan moet worden voor het bovengenoemde doel is ook het ontwikkelen van weerkracht ter zee te verstaan”.

Is de zeemacht, die wij op het oogenblik in onze Oost

onderhouden, de meest geschikte? Volkomen terecht schrijft hierover de Heer F. in „De Militaire Spectator”, Maart 1903: „De samenstelling van het eskader uit 4 à 3 kruisers en 2 à 3 pantserschepen, onverschillig of men zich een vereenigd of een gescheiden optreden van beide soorten denkt, schijnt ons toe te zijn een hinken op twee gedachten, dat weinig bevorderlijk is aan de krachtige maritieme verdediging van onze koloniën”. Wij zien dan ook, dat algemeen wordt aangenomen, dat wij in Indië noodig hebben betrekkelijk groote schepen, maar dan van één soort. Welke soort, welk type dat zijn moet? daarover zijn zeer vele meeningen, vaak lijnrecht met elkander in strijd, reeds geuit. Men leze bijv. de verslagen der Marine-vereeniging van 12 en 13 Januari 1903. 't Is natuurlijk ondoenlijk, al die meeningen thans weer te geven. Ik zal mij tot enkele bepalen. Kolonel VAN ROSSUM wil het Nederlandsche eskader in O.-Indië zien samengesteld uitsluitend uit pantserschepen en torpedobooten. De pantserschepen moeten eene voldoende bescherming hebben van de vitale deelen, de bewapening zal zoo krachtig mogelijk en in het bijzonder zal het middelbaar snelvuurgeschut goed vertegenwoordigd moeten zijn; drie onderwater-lanceerinrichtingen met drie torpedo's voor iedere lanceerinrichting; maximum snelheid 14 mijl: waterverplaatsing \pm 5000 ton. De Heer VAN DER ELST, oud-zeeofficier, verlangt een schip à triple usage, een vergroote *Regentes*, voerende 2 kanons van 24 c.M., 6 van 15, 8 van 7,5, voorzien van gesloten schilden; pantsering evenals op de *Regentes*, torpedobewapening als op de *Tromp*; snelheid 15 mijl; diepgang 5,7 M. Terwijl het „Utrechtsch Dagblad” van 22 Nov. 1905 de verdediging van Indië wil zien toevertrouwd aan pantserkruisers van een verbeterd type *Kaiser Karl VI*, staat „De Gelderlander” van 18 Augustus 1905 de meening voor, dat in Indië noodig zijn: 2 eerste klasse slagschepen van 10 millioen, 6 tweede klasse pantserschepen van een verbeterd type *Koningin Regentes*, 20 torpedobooten en 4 kleine kruisers.

Den 4en Maart 1904 hield de toenmalige Overste W. J. COHEN

STUART in de Marine-vereeniging eene lezing over „Indische Marinezaken”. Daarin wordt voorgesteld: Soerabaja tot eene haven voor diepgaande schepen te maken; bij nieuwen aanbouw tot 7000 à 8000 ton waterverplaatsing op te klimmen, de torpedovloot te vermeerderen met 3 divisien van 6 torpedobooten, type *Ophir*, en nooit of nimmer *Tupy* aan te bouwen. Wij worden vrij wel in 't duister gelaten welke soort van schip van 7 à 8000 ton wordt verlangd; immers, wij lezen: „Een blik in de schepenlijsten van andere mogendheden is voldoende om te zien, welke uitstekende scheepstypen op deze wijze te verkrijgen zijn, om het even, of men het zoekt in de richting van een pantserschip met matige snelheid, een snellen beschermden kruiser, of, den middenweg bewandelende, een gepantserden kruiser met bijv. 20 mijl proeftochtsnelheid verkiest”.

Vroeger heb ik herhaaldelijk als mijne meening te kennen gegeven, dat ik voor Indië het meest gewenscht acht een pantserkruiser van een enigszins gewijzigd type *Kaiser Karl VI* van Oostenrijk. In hoofdzak ben ik ook thans nog van eenzelfde meening, maar zoude, in 't bijzonder wat de bewapening betreft, nog eenige wijzigingen willen zien aangebracht.

De snelheid der schepen in Indië behoort grooter te zijn dan die der pantserscheepen voor ons land. Daar immers zullen de schepen zich verder van de kust moeten verwijderen en meer los van den wal moeten optreden dan hier. Noodzakelijk zal 't kunnen wezen, dat zij spoedig op een bedreigd punt aanwezig moeten zijn om een coup de main te beletten, eene bezetting van een gewichtig punt te verhinderen. In aanmerking genomen de afmetingen, waaraan wij gebonden zijn, kan die snelheid onmogelijk zoo groot zijn als die der snelste pantserkruisers van andere mogendheden, die op ruim 23 mijl (*King Alfred* bijv.) kan worden geschat, maar zij behoort ook niet minder te zijn dan die der vreemde slagscheepen, en daar deze op het oogenblik 18 mijl bedraagt, terwijl van de zich in aanbouw bevindende schepen \pm 19 mijl zal worden verlangd, volgt hieruit, dat eene proeftochtsnelheid van minstens

19,5 mijl gewenscht is. Daardoor zullen zij in staat zijn om de vreemde slagschepen, tegen welke zij het in open zee moeten afleggen, te ontwijken. Plaats moet er zijn voor \pm 700 ton kolen, die op bepaalde, zooveel mogelijk geheim gehouden, punten van ons groot eilandenrijk zou kunnen worden aangevuld.

De b e s c h e r m i n g kan iets geringer zijn dan die onzer pantserschepen: in het midden 175 m.M. naar voren en achteren resp. tot 125 en 100 m.M. minderend. De hoogte van dezen pantsersgordel zou dan 2,30 M. bedragen, waarvan ruim 1 M. boven de waterlijn bij normale waterverplaatsing; pantserdek 50 m.M.

Aan de b e w a p e n i n g moet groote uitbreiding worden gegeven. In de discussie na de lezing van den Heer VAN DER ELST in de Marine-vereeniging te den Helder, bepleit de Luitenant ter zee 1e kl. W. B. K. BOOM, bekend door zijne uitstekende voordrachten over „Projectielen”, verzwareing en van het zwaar en van het middelbaar geschut en, wat dit laatste betreft, stelt hij voor, de 15 c.M. kanons door 17 c.M. kanons te vervangen. Dit m. i. volkomen terecht, want bij den verren afstand, waarop het gevecht thans wordt geopend, bij het grooter weerstandsvermogen, dat aan de pantserplaten is verleend, is het 15 c.M. kanon van te geringe uitwerking en dus onvoldoende. De tijd van het 15 c.M. kanon, waarmede vroeger erg is gecoquetteerd, is voorbij. In 1893 is ook hier in deze geachte vergadering de lof ervan uitgebazuind met forsche, schetterende tonen, aangenaam wellicht toen klinkend en melodieus, maar thans — ten minste voor marine-ooren — klinkend als dissonanten. In niet ongunstigen zin werd toen o. a. besproken een oorlogsschip van 10,000 ton, bewapend met . . . 88 lange snelvurende 15 c.M. kanonnen. Men komt hier nu langzamerhand van terug en terwijl vroeger de 15 c.M. kanons in groot getal aan boord van slagschepen en pantserskruisers werden opgesteld, wordt thans het 15 c.M. kanon op de allernieuwste schepen of gewoon weg weggelaten, of in kaliber verminderd of vermeerderd. Sic transit gloria mundi!

V e r m i n d e r d bijv. tot 12 c.M., zooals op het nieuwe

Japansche slagschip *Kurama* geschiedt. Het kanon van 12 c.M., zoo redeneert men niet ten onrechte in Japan, is van voldoende kracht tegen destroyers en torpedokruisers, terwijl in vuursnelheid en in gewichtsvermindering veel wordt gewonnen.

Vermeerderd wordt het kaliber tot 17 à 19,4 c.M. o. a. door de volgende mogendheden: Duitschland verhoogt het middelbaar snelvuurgeschut van 15 c.M. der *Kaiser*klasse tot 17 c.M. op *Braunschweig* en tot 19 c.M. op de nieuwste schepen. Frankrijk verandert het 16,47 c.M. kanon van *Suffren* in 19,4 c.M. op *Démocratie*. Op de reeds geruimen tijd in aanbouw zijnde pantserkruisers *Edgar Quinet* en *Waldeck Rousseau* zullen de 16 kanons van 16,47 c.M. door 10 van 19,4 c.M. vervangen worden, waardoor eene gelijke bewapening van 14 kanons van 19,4 c.M. wordt verkregen. Oostenrijk plaatst 12 kanons van 19 c.M. op de *Erzherzog* klasse tegen 12 van 15 c.M. op *Habsburg*. Amerika geeft op de schepen klasse *Vermont* de voorkeur aan het 18 (17,8) c.M. kanon boven het 15 c.M. kanon van de *Maine*.

Weggelaten wordt het middelbaar geschut op enkele Fransche en Engelsche schepen, waarvan de plannen zijn gemaakt en die weldra in aanbouw komen.

Zonder nu tot dit laatste over te gaan, zou ik het zeer gewenscht vinden om op onze pantserkruisers voor Ned.-Indië het 15 c.M. kanon door 19 c.M. te vervangen. Ook op den grooten afstand, waarop het gevecht wordt geopend is, het 19 c.M. van groote uitwerking. Het 19 c.M. kanon (Engelsch model) doorboort op 4000 M. afstand KRUPP's gehard nikkel-stalen plaat van 150 m.M. Het 19,4 c.M. kanon (Fransch model) doorboort op 6000 M. afstand eene stalen plaat van 178 m.M. dikte.

Hoewel erkennende, dat de 28 c.M. kanons eene veel grooter uitwerking hebben dan die van 24 c.M., zou ik toch om verschillende redenen de voorkeur geven aan 3 kanonnen van 24 c.M. boven 2 kanonnen van 28 c.M. en zou dus in het geheel eene volgende bewapening van den pantserkruiser voor Indië durven voorstellen: 2 kanons van 24 c.M. in een barbette

toren van 175 m.M. vóór en 1 dito achter, 6 kanons van 19 c.M., als 't kan in gesloten, anders in open schilden, zoo geplaatst, dat een vuur in kielrichting met 4 dezer stukken kan worden gegeven, 10 kanons van 7,5 c.M. achter schilden en 1 onderwater boe glanceerbuis met een voorraad van 3 torpedo's. Zou het onmogelijk zijn, een schip te bouwen met eene bewapening, bescherming en snelheid als zoo juist zijn opgegeven van ongeveer 7500 ton? Hoewel het grootste vertrouwen stellende in kennis en kunde onzer scheepsbouwmeesters en zeeofficieren, wier roem zelfs tot Chili doordrong, zou 't misschien raadzaam zijn, ten opzichte dezer pantserkruisers onze gedragslijn betreffende de *Rindjani's* te herhalen, door den eersten pantserkruiser in het buitenland te doen aanbouwen op die werven, waar soortgelijke schepen reeds meer zijn gebouwd.

Blijft nog altijd het bezwaar: de geringe diepgang voor Soerabaja. Hierop zij aangemerkt, dat het wellicht mogelijk zal zijn, een pantserkruiser van de opgegeven afmeting en inrichting te bouwen, waarvan de diepgang niet boven de 63 d.M. gaat; mocht dit onmogelijk blijken, dan blijft er niets anders over dan gevolg te geven aan hetgeen de tegenwoordige Minister van Marine heeft gezegd: „Nu wij te Soerabaja vrij uitgebreide reparatie-inrichtingen bezitten, voorraden aldaar zijn opgeslagen en de toegangen tot die haven betrekkelijk gemakkelijk te verdedigen zijn, is m. i. de weg aangewezen, om te trachten, desnoods met groote inspanning en financiële offers Soerabaja tot een haven voor diepgaande schepen te maken, te meer, aangezien het belang van den handel, zooals hier wel niet zal behoeven te worden niteengezet, in deze met het defensiebelang volkomen samengaat”.

Hieronder volgt een staatje met de gegevens van eenige schepen, die eenigszins vergeleken kunnen worden met het voorgestelde schip voor Indië en die in ieder geval bewijzen, dat wij in Indië vrij wat betere schepen kunnen gebruiken dan de ongelukkige kruisers, die daar thans nog dienst doen.

N A A M.	A F M E T I N G E N .				Snelheid in mijlen.	B E S C H E R M I N G .			B E W A P E N I N G .	
	W. V. Ton.	Lengte M.	Breedte M.	Diepg. M.		Gordel m.M.	Dek m.M.	Geschut- toren. m.M.	Torpedo inricht.	GESCHUT c.M.
<i>General Belgrano</i> (Argentinië, 1899).	7182	100	18,1	7,9	20	150	37	150	IV b. w.	II 25 XIV 15 X5,7
<i>F. Ferruccio</i> (Italië, 1903)	7350	105	18	7,3	20	152	50	152	IV o. w.	I 25 II 20 XIV 15 X 7,6 VI 4,7
<i>St. Georg</i> (Oostenrijk, 1904).	7300	117	18,8	6,5	22	210	36	210	?	II 24 V 19 IV 15 XI 7
<i>Kaiser Karl VI</i> (id. 1899).	6300	112	17,2	6,2	20,5	220	60	200	?	II 24 VIII 15 XVI 4,7
<i>Cataluna</i> (Spanje, 1901).	7000	106	19	6,6	20	305	70	266	II b. w.	II 24 VIII 14 VIII 5,7
<i>Bajan</i> (Rusland, 1901).	7726	135	18	6,4	20,5	203	63	152	II b. w.	II 20 VIII 15 XX 7,5 VIII 4,7
(Nederl. 1907?).	pl. m. 7500			6,3 (?)	19,5	175	50	175	I o. w.	III 24 VI 19 X 7,5

Behalve pantserkruisers hebben wij in Indië ook noodig torpedobooten, die in ons groot eilandenrijk van onberekenbaar nut kunnen zijn. Minstens 24 torpedobooten, type *Hydra* of (liever nog) *Ophir* zijn voor onze Oost beslist noodzakelijk.

Eenigen tijd geleden zijn er stemmen opgegaan om bij iedere torpedodivisie van 6 torpedobooten een depôtschip, een drijvend dokje en eenige flinke laadprauwen te voegen. Het is mij niet goed duidelijk, waartoe die depôtschepen eigenlijk moeten dienen. Welke is de bescherming der depôtschepen? Geene bescherming. Welke is de bewapening der depôtschepen? Geene bewapening. Welke is de snelheid der depôtschepen? Geene snelheid, maar een vaart zóo traag, dat de voorsteller zelf die „een blok aan het been” der tor-

pedobooten noemt. Welke zijn de kosten der depôtschepen?.... Omtrent drie millioen gulden, overeenkomend met den prijs van vijftien volledig uitgeruste *Hydra's*. Hoe groot is de bemanning der depôtschepen?.... 4 hoofdofficieren, 72 subalterne officieren, 48 machinisten, 104 onderofficieren met den rang van sergeant en hooger, 324 Europeesche korporaals en minderen, 268 inlanders, te zamen 76 officieren en 744 man, genoeg om veertig *Hydra's* te bemannen. Welke waarde hebben dan de depôtschepen voor de „oorlogshandelingen der torpedovloot zelve“?.... Daar wordt in de eerste plaats geene waarde aan gehecht!.... Wat is het eigenlijk doel? „Het depôtschip zoude de voornaamste voorraden voor de booten aan boord moeten hebben en bij mobilisatie als moederschip de divisie torpedobooten moeten vergezellen, waar noodig in verband met de oorlogsoperatiën”. Voor dat de toestand der oorlogshandelingen is ingetreden, „verloopt er allicht een geruime tijd, waarin de divisien torpedobooten gereed gehouden moeten worden, een tijd waarin het van veel waarde zal zijn, die divisien op bepaalde punten te stationeeren en haar onafhankelijk te maken van bepaalde havens en van kazernes aan den wal, en dat bereikt men alleen met behulp van depôtschepen”. — „Verloopt er allicht een geruime tijd”. Ja! dat hebben we in den Russisch-Japanschen oorlog gezien welk een geruime tijd er verloopt tusschen oorlogsverklaring en oorlogshandeling. Dat was geen plus, maar een minus, daar de oorlogshandelingen de verklaring vóórafgingen! Altijd ben ik van meening geweest, dat eene torpedoboot-divisie een steunpunt moet hebben, waarop ze zich kan terugtrekken, hetzij dit dan bestaat in een versterkt punt aan den wal, hetzij in het eigen eskader..., maar waarop moet die divisie, op bepaalde punten te stationeeren en onafhankelijk gemaakt van bepaalde havens”, zich terugtrekken, welk is haar steunpunt? Het onbewapend, onbeschermd, traag, talrijk bemand depôtschip? Dan zal zij zoo geducht door de vijandelijke jagers achtervolgd en gehavend worden, dat ik vrees dat geen depôtschip haar meer van

voorraden zal behoeven te voorzien, dat geen drijvend dokje haar meer baten kan, dat geene flinke laadprauwen haar ooit nog kolen behoeven te geven.

Behalve aan torpedobooten hebben wij in Indië behoefte aan groote torpedojagers van 900 à 1000 ton, die wèl in staat zijn met gunstig gevolg deel te nemen aan „oorlogshandelingen,” die als éclaireurs, verkenners, ook bij woelige zee kunnen worden gebruikt en tevens in vreedstijd belangrijke diensten kunnen bewijzen. Zulk een vaartuig is door mij torpedokruiser genoemd, omdat die naam mij juist daarvoor uitstekend geschikt lijkt, wijl die vrij goed weergeeft den aard der diensten, die van deze vaartuigen worden gevorderd. Zij moeten immers optreden tegen vijandelijke torpedovaartuigen, optreden in gemeenschap met en als beschermers van eigen torpedobooten en, als de kans gunstig is, een vijandelijk slagschip torpedeeren; vervolgens moeten zij dienst doen als vlugge kruisers, éclaireurs, aviso's en verkenningstochten ondernemen die, Tsoesjima bewijst het, allernoodzakelijkst zijn. Ik ben trouwens, wat den naam betreft, in goed gezelschap, want van *torpedokruiser* wordt ook gesproken door BRASSEY, „K. v. K. Marine-Almanach,” „Mitteilungen,” „Le Yacht,” „Redactie van het Marineblad” en het zijn dus niet de lanceerinrichtingen alleen, die tot den „klinkenden naam van torpedokruiser” hebben aanleiding gegeven.

Om het buitengewoon goed geslaagde type van de Braziliaansche marine werd en wordt herhaaldelijk gesproken van *Tupy*. O, die arme *Tupy's*, wat hebben zij al niet te verduren 1) gehad nog voordat zij het levenslicht hebben aanschouwd! Men wilde de blijde gebeurtenis niet vooruitloopen, Maar dat stond toch al vast: Was 't een broertje, dan zou 't „onhandig en kreupel”, was 't een zusje, dan zou 't „zeer misdeeld” zijn. Dat is vóór de geboorte reeds uitgemaakt. Mijnheer de Voorzitter, ook ik wil de blijde gebeurtenis niet vooruitloopen, maar ik heb de volle overtuiging, dat als *Tupy* het levenslicht mag

1) Ik wensch hier zeer nadrukkelijk uit te zonderen den Heer Pn., met wien ik over de quaestie *Tupy* eene aangename, vriendschappelijke polemiek heb mogen voeren in het „Marineblad.”

aanschouwen, en dat hoop ik vurig en verwacht ik stellig, dat het dan blijken zal geen onhandige kreuple broer, geen zeer misdeeld klein zusje te zijn, maar een gezonde Hollandsche jongen, een echte vechtersbaas, met flinke knuisten, best kunnende tegen een stootje, dadelijk overal bij, vlug ter been.

De *Tupy* dan is een oorlogsvaartuig — torpedokruiser genoemd — van de Braziliaansche marine. Gebouwd in 1896, is hij van de volgende afmetingen: W. V. 1030 ton. Lengte 79 M. Breedte 9,4. Diepgang 3,1. Bewapening: 2 kanons van 12 c.M., 4 van 5,7 c.M., 2 van 3,7 c.M., 3 lanceerinrichtingen. Snelheid bijna 24 mijl. Kolenvoorraad 100 ton. Bescherming: 25 m.M. over machines en ketel; 40 m.M. van den commandotoren. Het is onnoodig, verandering aan *Tupy* aan te brengen of het moest zijn de 6 kanons van 5,7 c.M. te vervangen door 4 van 7,5 c.M., en de snelheid met een halve mijl te vergrooten, zoodat eene proeftochtsnelheid van \pm 25 mijl kon worden verkregen. Desnoods zou het achterste 12 c.M. kanon door een kanon van 7,5 c.M. kunnen worden vervangen om gewichtsbesparing te verkrijgen.

Ik heb reeds aangemerkt, dat oorlogvoerende mogelijkheden hunne eskaders van eene groote menigte torpedojagers doen vergezellen; daartegen op te treden is, naast verkenningendiensten en verdediging van eigen vloot tegen vijandelijke torpedobooten, de voornaamste taak dezer torpedokruisers. Men zal zeggen, dat zij minder snelheid hebben dan torpedojagers. Toegegeven! Maar men vergete niet, dat zij hunne snelheid langer volhouden en ook bij woelige zee zullen kunnen ontwikkelen. Daarenboven kunnen zij ook in vredestijd worden benut om de flottieljevaartuigen te vervangen. Wellicht kunnen zij ook zóó worden gebouwd, dat zij in vredestijd van meer gemakken worden voorzien, die dan in oorlogstijd worden verwijderd. De machineriën zullen ingewikkelder zijn dan op flottieljevaartuigen, maar in gewone omstandigheden wordt van de torpedokruisers niet eene groote snelheidsontwikkeling gevraagd; zij behoeven dus niet al hunne ketels te gebruiken, terwijl de technici op dat gebied daar

wel het een of ander op zullen weten te vinden. In den laatsten tijd wordt ook met meer waardeering dan vroeger over *Tupy* gesproken. Kolonel KUYL heeft er eene belangrijke studie aan gewijd; de Heer MOORREES, Luit. t/z. 1e kl., heeft in de Marine-vereeniging partij ervoor gekozen; de Heer POSTHUMUS MELJES, oud-zeeofficier, schrijft: „Ter vervanging van de flottieljevaartuigen der Indische Marine, die alle gevechtswaarde tegenover Europeesche vijanden missen, zoude intusschen een kruiserstype als de *Tupy* bizonder wenschelijk zijn;” het „Utrechtsch Dagblad” heeft er zich niet afkeerig van betoond; en wat doet Engeland thans anders dan kleine, snelle *Tupy's* aanbouwen in den vorm van torpedojagers van 800 ton?

Mijne Heeren, Ik ben aan het einde van mijne taak, op vereerende uitnoodiging van het Bestuur dezer Vereeniging ondernomen. Zoolang de wereldvrede nog niet is gewaarborgd, moeten wij, al hebben wij den vrede ook lief, ten kamp gereed zijn. Dat moeten wij, dat kunnen wij! Nog onveranderd is mijne meening, dat wij bij den jongsten oorlog een groot gewicht in de schaal hadden kunnen leggen met onze 3 *Regentessen* en torpedo-*booten*. Die meening is in den laatsten tijd zelfs nog zeer versterkt, want zonder in details te mogen treden, kan ik u deze verzekering geven: ik weet, dat Russische zeeofficieren zich hebben uitgelaten, dat zij er inderdaad den hoogsten prijs op stelden, niets tegenover ons te verrichten, wat strijdig was met de neutraliteit. Hoewel veel krachtiger zijnde dan wij, zagen zij in, dat zij, bij eventueel samentreffen, verliezen zouden kunnen lijden, die hunne vloot zoude kunnen verzwakken, wat, met het oog op de omstandigheden, niet geoorloofd was.

Mijne Heeren. Als Russische zeeofficieren zich zóó hebben uitgelaten over onze weinig sterke vloot in de Indische wateren, wat zal 't dan zijn als de reorganisatie onzer zeemacht in onze Oost-Indische bezittingen eens ernstig ter harte wordt genomen, als Nederland door daden toonen zal wat het kan en wij de beschikking hebben over een 6-tal krachtige pantserkruisers, begeleid door torpedokruisers en torpedobooten, wat zal 't dan zijn als een uitmuntend vertrouwen, een hechte band tusschen

zee- en landmacht, tusschen meerderen en minderen bestaat, een vast vertrouwen — zooals de Heer VAN DER WAARDEN zeide in de Marine-vereeniging van 12 Januari 1903 — op elkanders bekwaamheid.

Voorstellen te doen om verbetering te brengen... gemakkelijik is het niet. Wel kost het o zoo weinig moeite om de pen op te nemen en op het geduldige papier te zetten, dat er bij ons eigenlijik niets deugt, dat noch zee- noch landmacht voor hare taak is berekend. Maar dat voortdurend hekelen, dat altijd door afbreken van bestaande toestanden, 't is gevaarlijik. Als ons volk zich maar steeds hoort voorpraten, dat de toestanden onzer verdediging zoo slecht, zoo bitter slecht zijn, dan moet het ten laatste met een geest van wantrouwen worden bezielid; dat wantrouwen, als eene woekerplant zal het zich al verder en verder uitstrekken, in twijfel doen trekken de eerlijikste bedoelingen, verkeerd uitleggen de beste meeningen en als 't gedaan is met onze eendracht, is 't ook gedaan met onze macht. Ik voor mij heb het volste vertrouwen in de kunde en toewijding onzer zeeofficieren, wier welwillendheid en medewerking en vriendschap ik zoo vaak mocht onder vinden en die ik thans dankbaar wil gedenken. Onafhankelijik van welke politieke richting dan ook, zullen zij, ik ben er zeker van, met eere steeds strijden in vereeniging met de landmacht voor de Vorstinne, ons allen zoo dierbaar, voor het behoud van ons Vaderland. Ik heb gezegd.

Na de pauze wordt het voorzitterschap waargenomen door den Generaal DE WAAL.

De Heer DE WAAL: Onze geachte Voorzitter heeft zich, tot zijn leedwezen, verplicht gezien de vergaderzaal te verlaten, omdat hij, nog niet geheel hersteld zijnde, daarin niet kan verblijven tijdens de heeren eene sigaar rooken, wien hij dit genot niet wenscht te benemen. Om die reden heeft hij mij verzocht, de verdere leiding der vergadering op mij te nemen.

De VOORZITTER deelt daarna mede, dat de stemming voor de nieuwe kandidaten in de pauze heeft plaats gehad.

Als stemopnemers hebben gefungeerd de Heeren NIEUWENHUYZEN en WILLEMS.

De uitslag der stemming is, dat tot leden zijn toegelaten de Heeren :

J. M. Baron van Boecop, Ritmeester der Cavalerie, T. J. C. A. Boele, 1e Luitenant b/h. Reg. Gren. en Jagers, J. C. A. van den Heuvel, 1e Luitenant der Cavalerie, G. L. M. H. Higly, 1e Luitenant der Artillerie, J. W. Hoefman, Reserve Kapitein der Artillerie Landweer, J. Hoogkamer, Res. 2e Luitenant der Artillerie, W. T. W. Kolkman, Res. 2e Luitenant der Cavalerie, L. Oberg, Kapitein der Infanterie Landweer, H. J. Offerhaus, 1e Luitenant der Infanterie, A. B. W. Schaeffer, 1e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, J. J. G. Baron van Voorst tot Voorst, 1e Luitenant der Infanterie, P. D. Werre, Res. 1e Luitenant der Infanterie Landweer en G. J. IJssel de Schepper, 1e Luitenant der Cavalerie, allen te 's-Gravenhage; D. Baggelaar, Res. 2e Luitenant der Infanterie, F. J. H. Evers, Rector van het St. Nicolaasgesticht en J. G. Smit, Res. 2e Luitenant der Infanterie, allen te Amsterdam; C. C. E. d'Engelbronner, Kapitein der Artillerie, te Arnhem; L. H. A. Crommelin, 1e Luitenant der Cavalerie te Deventer; H. J. M. Schade, Res. 2e Luitenant der Infanterie, te Groningen; G. W. van Westering, 2e Luitenant der Infanterie Landweer, te Hilversum; J. A. van Gellicum, 1e Luit. der Cavalerie, te Leiden; A. T. Bloem, 1e Luitenant der Infanterie, te Maastricht; L. B. G. van Asperen, Kapitein der Infanterie en B. ten Have, Res. 1e Luitenant der Infanterie Landweer, beiden te Middelburg; J. A. Mac-Leod Manuel, 2e Luitenant der Infanterie N.-I. Leger, te Rijswijk (Z.-H.).

De VOORZITTER het woord richtende tot den heer EVERS zegt :

Mijnheer EVERS, Ik geloof uit naam van de geheele vergadering te spreken, wanneer ik U bijzonder dank betuig voor de uitnemende, duidelijke en aangename wijze, waarop gij, als „leek”, uwe gedachten omtrent marine-aangelegenheden hebt uiteengezet. Het applaus, dat U ten deel is gevallen,

moge U tot bewijs strekken van de groote belangstelling en waardeering, waarmede uwe boeiende voordracht is aangehoord. Vooral het gedeelte, waarin gij van nwe vaderlandslievende gevoelens en van de noodzakelijkheid eener goede zee- en landmacht hebt doen blijken, doet bijzonder goed in den tegenwoordigen tijd, waarin men meer tracht leger en vloot af te breken dan deze eene deugdelijke krijgsmacht te doen worden.

In de veronderstelling, dat verschillende toehoorders van U eenige nadere inlichtingen zullen wenschen te vernemen, vraag ik U thans of bij U bezwaar bestaat, dat U eenige vragen worden gesteld, en of U bereid zijt die te beantwoorden.

De Heer EVERS: Mijnheer de Voorzitter, ik wil gaarne trachten aan uw verzoek te voldoen.

De VOORZITTER: Na dit antwoord vraag ik of een der aanwezigen eenige opmerking heeft te maken of vragen tot den Heer EVERS wenscht te richten.

De Heer SEGBOER: Ik wensch tot den Heer EVERS eene vraag te richten omtrent de magazijnschepen, die de torpedovloot moeten vergezellen. Volgens den Heer EVERS zou men die schepen kunnen laten vervallen. Ik wensch echter te vragen of de kleine torpedovaartnigen in Indië wel voldoende ruimte aanbieden voor het logies der bemanning en of het gebrek daaraan nu niet juist eene reden is om de depôtschepen te behouden.

Gesteld, dat aan de torpedovloot de opdracht worde gedaan om zich van Soerabaja naar een observatiepost te begeven, en ter plaatse de kusten zoo goed als onbewoonbaar of moeilijk bereikbaar zijn, dan zullen de torpedobooten daar bijv. wel een paar weken moeten blijven. De bemanning moet nu onder dak worden gebracht en proviand en steenkolen kunnen

worden aangevuld. Zou het nu niet om die reden zijn, dat men de depôtschepen noodig acht? Het is maar eene vraag, maar ik kan mij toch niet voorstellen, dat men die schepen doelloos zou in dienst stellen.

De VOORZITTER: Ik wensch den Heer EVERS ook eene vraag te doen. U hebt straks gezegd, dat het mogelijk zou wezen, het marinegeschut van de verouderde schepen te bezigen ter vervanging van het minderwaardige geschut der landmacht. Hebt gij daarbij er ook over nagedacht, of de kosten van die overbrenging evenredig zouden zijn aan het tijdelijk voordeel, dat daardoor zou kunnen worden verkregen?

Zullen namelijk de vuurmonden van 28 c.M., dat is het zwaar geschut, dat zal moeten dienen ter vervanging van het ijzeren geschut van 24 c.M., met de daarbij behoorende affuiten en ramen of sleden, aan den vasten wal op de bestaande standplaatsen kunnen worden opgesteld?

Het scheepsgeschut wordt toch onder geheel andere omstandigheden gebruikt dan het geschut aan den vasten wal. Men denke daarbij slechts aan den veerkrachtigen bodem, dien de schepen vormen, en dat deze als het ware één geheel met de vuurmonden uitmaken, en aan den vasten ondergrond van de standplaats, d. i. de bedding, alsmede aan de vereischte beweegbaarheid op den vasten wal. Behalve de hiervoor noodige voorzieningen, komen daarbij nog de noodzakelijke veranderingen aan de kustbatterijen, welke aanzienlijke uitgaven vereischen. Dit alles doet mij vragen, of de kosten wel opgewogen worden door het nut, dat van dit oude geschut getrokken kan worden, en of het ten slotte toch maar niet beter zoude zijn, voor de landmacht het noodige nieuwe geschut aan te schaffen.

De Heer NOOMEN: Met genoegen heb ik gehoord, dat door den Voorzitter eene bij uitstek practische vraag tot den geachten spreker is gericht. Dit geeft mij moed ook eene vraag te doen van zuiver practischen aard. Wij hebben van den Heer EVERS

gehoord, welke soort van schepen hij voor onze Marine noodig acht, doch wij hebben daarbij niet gehoord hoeveel schepen hij voor de verdediging van Nederland en van de koloniën zou wenschen.

. Het is zeer zeker gemakkelijk te zeggen: dit of dat is noodig: doch men vergete niet, de kosten te overwegen en voorts, dat wij thans leven in een tijd van bezuiniging. Ik zou daarom den Heer EVERS wel willen vragen: acht gij de door U gewenschte verbetering mogelijk met de middelen, welke daartoe kunnen worden beschikbaar gesteld?

Nu ben ik nog al optimistisch gestemd en ik stel mij zoo voor, dat onze achterkleinkinderen, in de vaderlandsche geschiedenis, van den gouden tijd in den aanvang van de twintigste eeuw zullen hooren spreken. Als men leest hoe de toestand is van onzen handel en van onze welvaart in het algemeen, dan ziet het er nog al goed uit.

Als ik naga hoe feitelijk eerst na de afscheiding van België onze handel is herleefd, en hoe onze in- en uitvoer belangrijk zijn toegenomen, zóó zelfs, dat Nederland, wat het totaal bedrag van in- en uitvoer te zamen genomen aangaat, de 5de plaats inneemt van alle handeldrijvende mogendheden, en relatief, d. i. per inwoner berekend, verreweg de eerste plaats, en wanneer ik daarbij doe opmerken, dat sedert 1840, of zoo men wil sedert 1815, onze handelsvloot weder ongeveer de tiende plaats, relatief evenwel eene plaats onmiddellijk volgende op die van Engeland heeft ingenomen, dan geloof ik, dat er wel reden is voor optimisme en dat althans voor de Marine wel wat kan worden afgezonderd.

Maar niettemin moet het vraagstuk van de kosten onder de oogen worden gezien en wensch ik toch tot den Heer EVERS de vraag te richten of hij dat vraagstuk — gegeven zijnde de tegenwoordige toestand van het Nederlandsche volk — wel heeft overwogen.

De Heer VAN ROSSUM: Mijnheer de Voorzitter! Met aandacht heb ik den geachten spreker van heden avond gevolgd,

met belangstelling en tot zekere hoogte ook met genoegen heb ik hem aangehoord. Met belangstelling omdat, afgescheiden van den inhoud der voordracht, een onderwerp van groot nationaal belang werd behandeld; een onderwerp, dat de belangstelling van allen verdient en . . . deze noodig heeft. Er is toch weinig kans, dat de Nederlandsche zeemacht ooit zal komen op het peil waarop zij moet en kan staan, indien niet het geheele Nederlandsche volk eene krachtige belangstelling doet blijken en toont te beseffen, dat Nederland eene finke zeemacht noodig heeft.

En toch, Mijnheer de Voorzitter! vrees ik die belangstelling ook wel eenigszins, omdat zij zich veelal zoo eenzijdig uit. Ware de inleider ingenieur, dan zou ik hierop niet wijzen, de man had zich dan bepaald tot zijn vak. Evenmin zou ik zulks doen, indien hij zeeofficier ware, want de techniek is tegenwoordig van zulk eene groote beteekenis voor de zeemacht, dat de vakman voor $\frac{3}{4}$ ingenieur wordt. Geheel anders staat de zaak echter voor den Heer EVERS. Zijne wording en zijn werkring mochten doen verwachten, dat hij het onderwerp van een ruimer standpunt zou bekijken. Hierin heeft hij mij teleurgesteld en dit spijt mij te meer, omdat van het verhandelde in deze bijeenkomst een gedrukt verslag verschijnen en ook de dagbladders voor een resumé daarvan zorgen zal. In ruimen kring zal door deze voordracht dus weer de aandacht worden gevestigd op een onderdeel, hetgeen allicht schade doet aan de belangstelling voor het geheel. Door te veel te kijken naar de boomen, ziet men immers ten slotte het bosch voorbij. En het is juist het bosch, hetwelk mijns inziens de algemeene belangstelling het meest behoeft; de boomen: schepen en bemanning worden sedert lang onredelijk bevoorrecht. Misschien geeft het volgende voorbeeld mijne bedoeling nog duidelijker aan.

Het is voor de verdediging van ons land zeker niet zonder belang, met welk geweer de infanterie is gewapend, maar toch hangt deze niet boven alles hiervan af. Eerst zal behooren vast te staan hoe men zich die verdediging denkt; vervolgens zal

mooten worden nagegaan welke rol de infanterie daarbij heeft te vervullen; daarna hoe men aan die infanterie zal komen en aan de overige troepen, dat is hoe de formatie, enz. van het leger zal wezen; eerst wanneer deze zaken opgelost zijn, behoeft er sprake te wezen van het type geweer, hetwelk het meest doelmatig te achten is als wapen voor de infanterie. Precies zoo is het ook gesteld met de zeemacht. Ook hier komt het wapen eerst in de zooveelste plaats in aanmerking; bovenal andere factoren zijn het, welke beslissen omtrent onze weermacht ter zee en het hiermede te verkrijgen resultaat.

Ik meende, Mijnheer de Voorzitter, dat het nuttig zou zijn daarop de aandacht te vestigen, er even aan te herinneren, dat wij heden avond, dank zij den inleider, spreken over enkele boomen en niet over het bosch zelf. Ik zal nu, evenals de geachte inleider, het bosch vergeten en enkele opmerkingen maken over een paar boomen. Het is toch onmogelijk, geheel onvoorbereid verder in te gaan op de zeer interessante studie, welke door den inleider met zooveel overtuiging voorgedragen en helder uiteengezet werd. De vele getallen, aanhalingen en gevolgtrekkingen, welke wij heden avond hoorden en getuigenis afleggen van de hoog te waardeeren belangstelling van den Heer EVERS in onze zeemacht, maken het, ten minste voor mij, niet mogelijk, het geheel zoo dadelijk op te nemen en volledig te overzien.

Ik heb dan den indruk gekregen, dat door den geachten inleider het middelbaar geschikt zeer wordt onderschat. Zonder nu juist het kanon van 15 c.M. te willen verdedigen, meen ik toch hier te mogen constateeren, dat juist dit kanon een overwegenden invloed heeft gehad op den uitslag van het gevecht bij Tsoesjima. Ten minste te oordeelen naar hetgeen men uit geschriften te weten kan komen aangaande den oorlog in het Verre Oosten. Ik onderstel, dat ook de Heer EVERS hier zijn licht heeft moeten opsteken, want al maakte hij meermalen tochten met een oorlogsschip en reisde in het Oosten, zoo is het mij toch niet bekend, dat hij ooit in de Japansche wateren is geweest.

Volgens de rapporten van den Admiraal Togo werd in den slag bij Tsoesjima de geschutstrijd in hoofdzaak gevoerd op afstanden van 4000 tot 2500 M. en nam het zware geschut eerst deel aan den strijd toen verwacht kon worden, dat bij het treffen van de pantsering deze zou worden doorboord. De Japansche opperbevelhebber achtte toen den uitslag van het gevecht reeds beslist, omdat de Russische schepen duchtig waren gehavend, sommige zelfs in brand stonden of de gevechtlinie hadden verlaten. Dat de admiraal aldus handelde, is zeer verklaarbaar. Niet alleen toch had hij slechts ruim 20 kanonnen van grooter kaliber dan 20 c.M. op de geheele vloot, maar de geringe voorraad munitie per kanon was bovendien reden, daarmede spaarzaam te zijn. Aangezien het aantal kanonnen van 15 c.M. overwegend was (op beide vloten), ja grooter dan de som van alle overige kanonnen van 12 c.M. en daarboven te zamen, en nog in aanmerking genomen behoort te worden, dat het lichtere geschut — bestemd tot afweer van torpedovaartuigen — voornamelijk defensief moest optreden, gaat het bezwaarlijk te ontkennen, dat het middelbaar geschut, en wel juist het kanon van 15 c.M., van zeer grootte beteekenis is geweest voor de Japanners. Ik vestig hier de aandacht op, omdat verzwaring van het kaliber onvermijdelijk leidt tot beperking van het aantal vuurmonden, tenzij men door vergrooting van het schip hieraan tegemoet komt. Maar bij de vergrooting is onder meer de geldquaestie, toch zeker geene *quantité négligeable!* duchtig betrokken. Nederlandsche oorlogsschepen, grooter dan de bestaande, zullen dan ook wel immer klein wezen met betrekking tot de reuzenschepen der groote mogendheden en daar iedere vergrooting van beteekenis vermindering van het aantal zal medebrengen, acht ik grootere schepen reeds hierom voor ons land ongewenscht. Wij moeten het offensief niet op enkele schepen ophoopen, maar liever onze krachten over een grooter aantal schepen verdeelen. De kans is dan ook minder, dat onze macht door enkele verliezen geheel wordt uitgeput, wat een der vele nadeelen van groote schepen voor ons is.

In den jongsten oorlog is ook in geen enkel opzicht gebleken, dat betrekkelijk kleine pantserschepen minder goede diensten zullen bewijzen dan groote slagschepen. Het middelbaar geschut heeft getoond, eene geduchte uitwerking te hebben, mits er een oordeelkundig en juist gebruik van wordt gemaakt, en er is alzoo geene reden, uitsluitend heil te zoeken bij zware vuurmonden. Ik gevoel veel voor de redeneering van den Japanschen zeeofficier, door den Heer EVERS aangehaald, die constateerde, dat de Japanners 4 maal juister schoten dan de Russen, hieruit de gevolgtrekking maakte, dat 1 Japansch schip evenveel waarde had als 4 Russische van overeenkomstig type. Deze op de practijk gegronde redeneering spreekt krachtiger tot mij dan theoretische beschouwingen omtrent trefkans, doorboringsvermogen, snelheid (van schepen), enz.; beschouwingen, waarbij de gewichtigste factor voor den uitslag van den strijd — de mensch — buiten rekening blijft, omdat deze niet onder cijfers is te brengen.

Niet op trefkans, maar op treffen komt het aan, dat wil zeggen: de uitslag is geheel afhankelijk van het personeel, dat het wapen hanteert. In die richting moeten wij de oplossing zoeken van het moeilijke vraagstuk: den gelijke te blijven van den finantieel sterkere. De bekwaamheid van de bemanning — en niet slechts in het schieten — moet zoo hoog mogelijk worden opgevoerd en in deze richting blijft nog veel te doen, kan nog zeer veel worden gedaan met de beschikbare middelen. Van het gehalte van het personeel zal ten slotte de uitslag van iederen strijd afhangen. Het doode materieel is immers waardeloos zonder den mensch, die daaraan leven en bezieling geeft.

De Heer DELL: Tegenover hetgeen de geachte spreker omtrent onze Marine in West-Indië heeft opgemerkt, zij mij eene korte beschouwing vergund. Naar mijn inzien hebben wij daar minstens één krachtig schip noodig, niet zoozeer met het oog op de strijdkrachten van Venezuela, maar omdat de politieke toestand in die gewesten het noodzakelijk maakt,

dat wij voldoende macht bezitten om, wanneer noodig, onze neutraliteit te doen eerbiedigen.

Zijn er alle redenen om in de Oost-Indische wateren krachtige schepen te hebben, wanneer wij onze neutraliteit hebben te handhaven, dit geldt, zij het dan ook op kleiner schaal, eveneens voor West-Indië. Er komen in het Schottegat ook andere oorlogsschepen dan Venezuelaansche. Hebben wij nu daar slechts één klein verouderd schip, zooals de geachte spreker wil, dan loopen wij ernstig gevaar, dat ons prestige als koloniale mogendheid zeer zal worden geschaad. De geachte spreker wil er de *Sumatra* heen zenden. Men vergete daarbij niet, dat aflossing noodig is. Hoe nu als de kleine, verouderde schepen opgebruikt zijn? Zou men dan die soort weer op nieuw gaan bouwen alleen voor de West? Ook daarom is het beter, dáár een flink, modern schip te hebben. Dit zal de oefening van het marine-personeel ten goede komen; er kunnen op de reede van Bonaire ook schietoefeningen worden gehouden. Ik ben het ook niet eens met den Heer EVERS, dat ons stationsschip in de West in geval van oorlog, perse verloren is. Wel zal het vermoedelijk de veilige ligplaats, die spreker dan aan onze groote oorlogsschepen wil geven op de reede van Texel, niet kunnen bereiken, doch het zal misschien een gedeelte van onze handelsvloot in de Amerikaansche wateren kunnen redden en is het genoodzaakt, zich in het Schottegat in veiligheid te stellen, dan is de vijand verplicht daartegenover grootere krachten te detacheeren.

En ten slotte vergete men niet, dat wat men in de West op de Marine zou willen bezuinigen, toch weder voor de landmacht zou moeten worden uitgegeven en deze verplaatsing van uitgaven is niet in den geest van sprekers voordracht.

De Heer C. DE VRIES: Er zijn op het gebied der Marine zóóveel onderwerpen te behandelen, dat het wel niet mogelijk is, alle op één avond te bespreken. Ik kan dus begrijpen, dat de spreker van heden avond zich tot een paar van die onderwerpen heeft moeten beperken.

Met het oog op het vergevorderd uur wensch ik mij te bepalen tot eene opmerking met betrekking tot een tweetal punten.

En dan moet ik in de eerste plaats, wat de quaestie der werven betreft, verklaren, dat het mij niet gelukt is, in de rede van den Heer EVERS te ontdekken, waarom nu eigenlijk de Rijkswerf te Amsterdam als werf van aanbouw moet worden behouden.

Wel heeft de spreker medegedeeld, dat door eene opheffing dier werf honderden gezinnen broodeloos zouden worden, doch men weet toch, dat het niet de bedoeling is, de werf onmiddellijk te sluiten, en tevens, dat men bedacht is op maatregelen om voor de menschen, thans aan de werf verbonden, ander werk te vinden.

In dit verband mag er aan worden herinnerd, dat men van meening is, dat te Amsterdam gevestigd moeten blijven de centrale magazijnen voor de Marine, benevens een eenvoudige reparatie-atelier voor den torpedodienst. Het personeel, dat dan nog buiten betrekking zou komen, kan successievelijk in dienst worden gesteld bij andere rijkswerven en andere rijksinstellingen. Uit het Voorloopig Verslag der Tweede Kamer betreffende de jongste Marine-begrooting blijkt voorts, dat er plannen bestaan om eene groote particuliere werf, op de wijze als die te Feijenoord, te Amsterdam te stichten op terreinen, gelegen aan het open havenfront; goede werkkrachten zullen ook daar emplooi kunnen vinden.

De Staat is natuurlijk verplicht, voor zijn personeel te blijven zorgen. Die last zal betrekkelijk gering zijn en steeds geringer worden. Daarin kan geene reden gelegen zijn om eene zoo onnutte instelling als de Rijkswerf van aanbouw te behouden.

In de tweede plaats een enkel woord omtrent de bewapening der schepen. De Heer EVERS heeft daarbij ook gesproken van de onderwater-torpedo-lanceerinrichting. Door den Kolonel VAN ROSSUM werden, in zijne laatste lezing, drie van zulke inrichtingen aan boord van onze pantserschepen

noodig geacht; de spreker van dezen avond sprak van één zoodanige inrichting. Ik heb echter niet vernomen waarom de spreker eene dergelijke torpedo-lanceerinrichting aan boord van de pantserschepen van ongeveer 5000 ton (type *Koningin-Regentes*) noodig acht.

Aan de torpedo-lanceerinrichtingen aan boord van die schepen is eene geschiedenis verbonden, die ik nu niet uitvoerig zal mededeelen. Achte men vroeger (1899) eene boven-water-torpedo-lanceerinrichting beslist noodig, -- sedert is die vervallen bij de later gebouwde schepen van dat type.

Onderschrijvende hetgeen deskundigen verkondigen, acht ik het behoud van zelfs ééne torpedo-lanceerinrichting aan boord van deze schepen te veroordeelen. De constructie wordt er daarenboven noodeloos te gecompliceerd door.

De Heer Baron VAN ASBECK: Het zij mij vergund, den geachten inleider eene inlichting te geven ten aanzien der quaestie van de snelheid der schepen. Het is zeker waar, dat in den zeeslag van Tsoesjima de *snelheid* op zich zelve niet tot haar recht is gekomen, maar het is niet minder waar, dat het *verschil in snelheid* eene belangrijke rol speelde en daarom bij alle groote mogendheden de quaestie der snelheid op den voorgrond is getreden; waar de meerderheid van de snelheid der Japansche schepen boven de Russische is gebleken van zooveel beteekenis te zijn, wil in den eerstvolgenden oorlog elke groote mogendheid die meerderheid gaarne bezitten. Feitelijk is het echter niets nieuws, maar eene eeuwen oude waarheid.

Ik geloof daarom, dat men den spreker van dezen avond er dankbaar voor mag zijn, dat hij op het nut der snelheid heeft gewezen.

De Heer COOL: Ik zou wenschen te vragen, of het voor de verdediging van Nederland niet wenschelijk zou zijn, om in plaats van de destroyers, waarvan de Heer EVERS gesproken heeft, te hebben een schip van minder snelheid, maar met meer artillerie en meerdere pantsering, eene soort van pantser-

dekboot, die dienst zou kunnen doen om de vaarwaters te bewaken en te beveiligen, derhalve onze versperringen te bewaken, onze schepen te beveiligen tegen aanvallen van torpedobooten, betonningswerkzaamheden van den vijand tegen te gaan en te voorkomen, dat hij onze uitvalswegen verspert.

De Heer EVERS: Ik zal trachten, de bemerkingsen van de verschillende geachte sprekers te beantwoorden en beproeven, de door hen aangevoerde bezwaren weg te nemen. Of ik daarin slagen zal? Het is zeker eene zeldzame gebeurtenis, dat men bij een debat, dat uit den aard der zaak slechts kort en vluchtig zijn kan, anderen van meening doet veranderen en tot eigen opinie brengt. Hoewel ik niet veel hoop heb, dat zulks thans zal geschieden, wil ik het toch beproeven en in ieder geval tevens eenige punten duidelijker maken, die door mij reeds zijn aangestipt.

Naar aanleiding der depôtschepen is de vraag gesteld of deze niet moeten dienen om aan de bemanning der torpedobooten huisvesting te verleenen. Mij wil het voorkomen, dat deze daarvoor te klein zijn, want dan zouden zij, nevens de reeds aanzienlijke eigen bemanning, nog 140 man der torpedo-divisie moeten herbergen. De *Hydra's* c. s. hebben op hun tocht naar Indië het bewijs geleverd, dat zij aan de bemanning huisvesting kunnen verleenen. Dit ging wel met opofferingen gepaard, maar als er ooit een tijd is, waarop opofferingen gevraagd worden, dan is het zeker de oorlogstijd en dus zou ik mij voorstellen, dat, in geval van oorlog, de bemanning der torpedoschepen zich met het logies aan boord wel tevreden zal moeten stellen. Zijn de schepen dicht bij de kust, dan kunnen de matrozen misschien wel den nacht aan wal doorbrengen. Ik heb ook niet gelezen, dat de voorsteller zelf de depôtschepen als eene soort logementschepen voor de torpedo-boot-divisiën wil bestemmen.

De geachte waarnemende Voorzitter heeft eenige bedenkingen geopperd over het vervangen van het 24 c.M. I., 25 en 24 c.M. IJ 1905/06 VII.

van de landmacht door marinekanonnen van 28 c.M. N°. 2. Ik ben het geheel eens, dat het zeker beter zou wezen, de forten dadelijk goed te bewapenen met modern geschut, doch de kosten daarvan zouden zeer aanzienlijk zijn, hetgeen men kan nagaan als men weet, dat één kanon van 24 c.M. van de Marine, met affutage ± f 320.000 kost. Bij het betrekkelijk weinige geld, dat jaarlijks voor »Oorlog» beschikbaar wordt gesteld, zou men zeker tot te aanzienlijke uitgaven moeten komen, wanneer ook op artilleristisch gebied al te veel in eens gemoderniseerd werd. En om nu een overgang te hebben van het ijzeren geschut, dat niets meer waard is, tot het zeer dure allernieuwste geschut, zou ik meenen, dat de kanonnen van de schepen, die veel meer waarde hebben, wel in de batterijen zouden kunnen worden opgesteld. Dit gaat ook wel met kosten gepaard, maar deze zullen veel geringer zijn en het is toch altijd beter iets te hebben dan niets. Dat aan het opstellen van het marinegeschut op de kustbatterijen en forten groote bezwaren zijn verbonden, ook van technischen aard, zal niemand ontkennen, maar het wil mij voorkomen, dat deze niet onoverkomelijk zijn. Die bezwaren zullen zich trouwens ook voordoen bij de vervanging der oude kanonnen door modern geschut, zooals de geachte Voorzitter wenscht.

Den geachten spreker, die mij eene vraag gesteld heeft over het aantal groote schepen, die hier en in Indië noodig zijn, zij geantwoord, dat ik mij voor ons land aan geen getal heb gebonden — hoe meer hoe beter heb ik gezegd — en voor Indië 6 of 8 groote schepen noodig acht. De finantieele quaestie is en blijft zeer lastig, en ik moet eerlijk zeggen, dat ik geene kans zie om deze thans geheel bevredigend op te lossen. Ik wil echter wel de aandacht vestigen op het aangaan eener leening, zooals het »Utrechtsch Dagblad» voorstelt, waardoor wij voor Indië in eens in het bezit van een 6-tal goede schepen zouden komen . . . »De kosten van zulk een schip» vraagt U . . . Ja, ik zou zoo denken, dat het door mij voorgestelde schip voor Indië een kleine

acht millioen kost, zoodat wij dan \pm 50 millioen noodig hebben om in het bezit te komen van eene vloot voor onze Indische bezittingen.

Kolonel VAN ROSSUM, met wien ik reeds meerdere malen het genoeg had schriftelijk en mondeling van gedachte te wisselen, heeft mij eenige vragen gesteld. -- In antwoord op de eerste bemerkingen van dezen geachten spreker, wil ik wel nog eens bevestigen en herhalen, wat ik reeds twee- of driemaal in mijne lezing heb gezegd, dat ik mij niet aanmatig op te treden als zeeofficier of ingenieur, maar slechts wil toonen, wat een leek over onze Marine denkt, hoe hij zich die voorstelt wat betreft het personeel, materieel, doel enz. Nu dit punt reeds herhaaldelijk besproken is, is het noodeloos, er nog meer op in te gaan.

In eene vergelijking, die tegenwoordig opgeld schijnt te doen, van de boomen en het bosch, heeft de geachte spreker gezegd, dat in deze lezing, die gedrukt en overal heen verspreid wordt, te weinig is gesproken vooral over de organisatie en ook over het personeel, en te veel over de afzonderlijke schepen, waaruit onze vloot moet bestaan. Met den Kolonel ben ik het volkomen eens, dat het „personeel” van het hoogste gewicht is voor eene vloot. Ik veroorloof mij den geachten spreker er op te wijzen, dat ik zelf dit duidelijk genoeg heb doen uitkomen in mijne lezing, waarvan geen gering gedeelte aan het personeel is gewijd. Algeheel ben ik er van overtuigd, dat geoefendheid en goede geest der bemanning in een gevecht den doorslag kunnen geven, maar . . . aan personeel alleen hebben wij ook niets. Gelijk flinke schepen zonder geoefend personeel van weinig waarde zijn, beteekent een uitmuntend personeel zonder goede schepen ook niets. Wat de organisatie betreft, inrichting van het departement, hier en in Indië, verschillende bureaux enz. . . ja . . . daar ging de lezing niet over.

Over de waarde van het middelbaar snelvuurgeschut waag ik het met Kolonel VAN ROSSUM van meening te verschillen. Algeheel veroordeeld heb ik zelfs het 15 cM. kanon niet,

want op de schepen, voor de verdediging van ons vaderland bestemd, wensch ik het, gedeeltelijk, te behouden. Op de schepen voor Indië geeft echter het 15 c.M. geschut niets; vandaar dat ik het verzwaren wil tot \pm 19 c.M.; toch heb ik als mijne meening te kennen gegeven, dat het geheel verloop van den Russisch-Japanschen oorlog bewezen heeft de meerdere voortreffelijkheid van het zwaar boven het middelbaar geschut, en die meening heb ik doen uitkomen door te constateeren, dat Japan zelf en alle andere mogendheden op hunne nieuwste schepen het 15 c.M. kanon doen vervallen en de zware bewapening uitbreiden. Ik erken gaarne niet in de Chineesche zee tegenwoordig te zijn geweest bij het zeegevecht tusschen Japan en Rusland, maar uit de vele door mij geraadpleegde bronnen is mij duidelijk geworden, dat het zwaar geschut, niet het middelbaar geschut de overwinning heeft veroorzaakt, die daarna door de torpedo voltooid is. Op een afstand van 4 à 5000 M. concentreerde zich bijv. reeds het vuur der Japanners op *Oslabija* en dit schip verging reeds in het eerste uur van den strijd door het zwaar geschut.

De Heer DELL is van meening, dat het voor de handhaving onzer neutraliteit en voor vlagvertoon enz. zeer goed zou zijn, wanneer wij in West-Indië steeds een groot schip onderhielden. Hiermede zou ook ik volkomen accoord gaan . . . indien wij overvloed van groote schepen hadden. Daar helaas juist het tegenovergestelde het geval is en wij met onze groote schepen zoo zuinig mogelijk moeten zijn, volgt hieruit, dat wij onze meer krachtige schepen met hunne talrijke bemanning dáár moeten onderhouden, waar zij het meeste nodig zijn, en nu meen ik in mijne lezing juist te hebben aange-toond, dat onze groote schepen veel meer nodig zijn voor de verdediging van ons Vaderland dan voor de verdediging enz. van W.-Indië.

Den Heer DE VRIES breng ik in herinnering, dat ik omtrent de werf te Amsterdam geene conclusie getrokken heb. Ik heb

zelf toegegeven, dat de werf te Amsterdam zeer belangrijk kan worden ingekrompen, maar de aandacht tevens gevestigd op de vele honderdtallen van werklieden, die daardoor getroffen zouden worden in hun bestaan. De quaestie van het personeel is zeer gewichtig en ik meen zelfs bij de Marine-debatten, een paar jaar geleden, den Heer HUGENHOLTZ in de Tweede Kamer te hebben hooren verklaren, dat *Tromp* op de werf te Amsterdam wordt gebouwd niet zoozeer met het oog op onze verdediging, als wel om aan de honderden werklieden aldaar werk te verschaffen.

Wat de lanceerinrichting betreft, geef ik toe, dat in den slag van *Tsoesjima* geene torpedo-lanceering door een groot schip heeft plaats gehad. Ik ben ook volstrekt geen voorstander er van om meerdere lanceerinrichtingen, die zooveel plaats en gewicht vragen, aan boord onzer pantserschepen op te stellen. Eén onderwater boegbuis zal echter zoo heel veel ruimte niet innemen, en de mogelijkheid, ik zeg niet zal, maar kan zich toch voordoen, dat wij er nut van kunnen hebben, en daarom zou ik één lanceerinrichting willen behouden. Vervolgens doe ik den geachten spreker opmerken, dat op onze nieuwste pantserschepen als *Tromp* de hek-lanceerinrichting niet onder water is. Volgens het aanvankelijk plan zou de mond van de lanceerinrichting juist even onder water, maar het verdere gedeelte boven water zijn.

Met de beschouwingen van den Heer VAN ASBECK over de snelheid der schepen ben ik het geheel eens met betrekking tot onze schepen voor de verdediging van Indië. De schepen, bestemd ter verdediging van ons vaderland, hebben echter, naar mijne meening, aan eene groote snelheid geene behoefte.

Kolonel COOR. verlangt in plaats van snelle torpedojagers, pantsersdekboten, zwaarder bewapend en beter beschermd, doch van geringere snelheid. Nu ben ik van bescherming steeds een groot voorstander geweest en daarom ben ik den geachten spreker dankbaar voor zijne bemerking. Toch zou ik

in dit geval niet te veel van de snelheid willen opofferen, omdat bij verrassende uitvallen, waartoe voor de door mij bedoelde jagers de gelegenheid zich wellicht zal voordoen, eene flinke snelheid noodig zal zijn. Vereenigt men nu beide hoedanigheden (snelheid en bescherming) dan zou men moeten komen tot een schip van groote afmeting 1), en nu herinner ik aan het bezwaar van den Heer ROËLL, dat men in de betrekkelijk kleine kom van de haven van IJmuiden moeilijk kan manoeuvreren met groote schepen. 2)

Hiermede, Mijnheer de Voorzitter, meen ik de bemerkingen der verschillende sprekers naar mijn beste vermogen te hebben beantwoord.

De VOORZITTER. Op mij rust nu nog de aangename taak, nogmaals den Heer EVERS den dank der vergadering te brengen voor zijne gehouden voordracht, en bovendien mijn harte-lijken dank te betuigen voor de groote belangstelling, door zooveel officieren van de zeemacht door hunne opkomst in deze vergadering betoond en vooral aan hen, die wel aan de discussiën hebben willen deelnemen, waardoor zij zooveel hebben bijgedragen om het zoo belangrijke onderwerp nog leerzamer te doen zijn voor de officieren der landmacht.

Wat mij nog op het hart ligt, is, dat ik vermeen nog bij-

1) Blijkbaar heeft hier eene vergissing plaats, doordien de Heer EVERS zich van de door Kolonel COOL nog gewenschte schepen — eene soort verbeterde (gepantserde) kanonneerbooten of pantserdekbooten, uitsluitend voor de locale verdediging bestemd, zie bladz. 558 — eene andere voorstelling maakt. Het reeds vergevorderde uur maakte echter nadere repliek van Kolonel COOL niet wenschelijk. RED.

2) Voor zijne nieuwste torpedojagers heeft Duitschland een ander type gekozen dan tot nog toe werd gebruikt. Zij zullen 30 mijl loopen, van een grooteren kolenvoorraad worden voorzien, een licht pantser hebben en bewapend zijn met 2 kanons van 8,8 en 4 van 5,2 c.M. Wellicht is, met eenige veranderingen, een dusdanige jager geschikt te maken voor onze havens. Zou de Kolonel COOL zich niet met dit denkbeeld kunnen vereenigen als bijv. de snelheid met 4 mijl werd verminderd, de kolenvoorraad kleiner gemaakt en 2 kanons van 8,8 c.M. door 2 van 7,5 c.M. werden vervangen?

zondere dank verschuldigd te zijn aan den Heer EVERS, dat hij in zijne voordracht ook de aandacht gevestigd heeft op de practijk van het leven. Ik heb daarbij meer in het bijzonder het oog op hetgeen door hem is gezegd, dat alle overdrijving, in welke richting ook, schade doet aan den goeden geest onder het personeel. De geachte spreker heeft o.a. gereleveerd de quaestie van het al of niet verstreken van een oorlam en daarbij doen uitkomen, welke de gevolgen kunnen zijn, wanneer men in dit opzicht te veeleischend is, d. i. de verstreking geheel verbiedt, dus ook onder bijzondere omstandigheden. Dit brengt mij er toe te zeggen, dat op een gegeven oogenblik een oorlam als een medicijn kan werken, bijv. wanneer de manschappen doornat en verkleumd zijn van de koude, zooals menigmaal op eene torpedoboot het geval kan zijn. Dan toch hebben zij wel eene opwekking noodig, ten einde hunne krachten te verzamelen, en meermalen ziet men een oorlam dan ook wonderen verrichten.

Waar men aan boord van de schepen en in de cantines het schenken van sterken drank verbiedt, daar drijft men de mannen naar herbergen aan den wal, waar men in den regel slechten drank te drinken krijgt. Als bewijs daarvoor kan ik mededeelen, dat, toen ik indertijd als kapitein van den Generalen staf in Noord-Brabant op verkenning was met den chef van den staf der 3e divisie Infanterie en wij op een dag, tot onze lafenis, een glas jenever in een herberg hadden besteld, wij reeds bij de eerste teug verplicht waren het in onzen mond brandende vocht uit te spuwen, zoo ellendig als dit was. Wanneer nu zulk goed in het lichaam van den soldaat komt, dan moet dit zeer nadeelig werken.

Mij verwondert het dan ook, dat, bij het verleenen van eene „Vergunning”, niet tevens de bepaling is gemaakt, dat de ten verkoop aangeboden waar aan strenge contrôle onderworpen zal zijn.

Ten slotte wensch ik den Heer EVERS nog mijne erkentelijkheid te betuigen voor de algemeene strekking van zijne voordracht, waarin hij zoo duidelijk heeft doen uitkomen het nut

en de noodzakelijkheid niet alleen voor hen, die dienen bij leger en vloot, maar ook voor het gehele Nederlandsche volk, om zich bijzonder te wijden aan de studie van hetgeen in het belang van 's lands verdediging noodig is.

Zeker, er is tegenwoordig meer belangstelling daarin dan vroeger, doch eene belangstelling, die in vele gevallen in tegenwerking ontaardt. Ik meen die vooral te moeten toeschrijven aan het verkeerde begrip, dat de krijgsmacht niet evenzeer noodig is als elke andere tak van dienst in de maatschappij en dat de goede iurichting van het defensiewezen niet ten bate is van de nationale welvaart.

Doch niet alleen het materieel, maar vooral het personeel moet goed wezen; want, al hebben wij de beste schepen en het meest moderne geschut, deze wèermiddelen verkrijgen eerst hunne kracht door een goed geoefend en met volle toewijding bezielde personeel.

Wat nu de oefening van het personeel betreft, wordt er in den laatsten tijd zoo bijzonder op aangedrongen om den oefeningstijd zooveel mogelijk te bekorten, niet het minst uit het oogpunt van bezuiniging. Hoe zal men op deze wijze ooit een goed leger en eene goede zeemacht kunnen verkrijgen?

Naar mijne meening behoort juist wegens de belangrijke uitgaven, welke daarvoor noodig zijn, niet alleen te worden gelet op vermeerdering en verbetering van het materieel, maar ook, ja zelfs in het bijzonder, op de deugdelijke vorming van het personeel.

En hiermede, Mijne Heeren, sluit ik deze vergadering.

Vergadering van Vrijdag 23 Maart 1906, 's avonds ten 7¹/₂ ure.

Voorzitter: Generaal DE WAAL.

De VOORZITTER: Ik acht mij verplicht U, Mijne Heeren, in de eerste plaats mede te deelen, dat, wegens ongesteldheid van den Voorzitter, ik voor heden avond belast ben met de leiding dezer vergadering.

In de tweede plaats is het U bekend, dat Z. K. H. de Prins der Nederlanden, Hertog van Mecklenburg, tot H. D. groot leedwezen — en niet het minst van het onze — door onverwachte omstandigheden verhinderd is, deze vergadering bij te wonen. Het Bestuur ontving hiervan kennisgeving bij telegram en heeft zich gehaast, dit door de dagbladen te doen bekend maken.

Ten derde heb ik nog den treurigen plicht te vervullen door de mededeeling, dat in Februari l.l. ons medelid, de 1e Luitenant der Infanterie J. T. EVERS tengevolge van een verraderlijken aanval in Atjeh gesneuveld is, bij welke gelegenheid nog een ander militair zwaar en enkele onder-officieren en minderen licht gewond werden.

Onder dankbare herinnering aan hetgeen Luitenant EVERS voor Koningin en Vaderland heeft gedaan, zal zijn naam eene plaats vinden op de lijst van de voor het Vaderland gesneuvelde officieren.

Aan de orde is de ballotage van een voorgesteld lid.

De VOORZITTER verzoekt de Heeren VAN LEEUWEN en STROOTMAN, met hem het bureau van stemopneming te willen uitmaken.

De uitslag der stemming is, dat met algemeene stemmen als lid wordt aangenomen de Heer H. H. HEYS, Reserve-tweede-luitenant der Infanterie te Delft.

De VOORZITTER dankt de heeren van het stembureau voor de door hen volbrachte taak en verleent alsnu het woord
1905/06 VIII.